

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет інститут економіки та бізнес-освіти

Кафедра фінансів і бухгалтерського обліку

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Форма навчання денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Зайць Дар'ї Олегівни
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему Аналіз дебіторської та кредиторської
заборгованості підприємства
(повна назва теми)

за матеріалами ПрАТ «Інгулецький ГЗК»
(повна назва бази дослідження)

науковий керівник к.е.н. Смирна О.В.
(наук. ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК
Протокол засідання кафедри
від 16 червня 2025р. № 13
Завідувач кафедри _____
(підпис)
О.В. Нсізвєстна
Ініціали, прізвище

ЗАЯВА

Я, Заїць Дар'я Олегівна,

засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська робота на тему:

«Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

»

написана мною самостійно. Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

01.06.2025р.

дата

підпис

Д.О. Заїць

ініціали, прізвище

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>денна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ *О.В.Неізнестна*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
« 04 » квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

1. Тема роботи _____ *Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства* _____

Керівник роботи _____ *Смирна Ольга Володимирівна, к.е.н.*
затверджені наказом закладу вищої освіти від « 04 » квітня 2025 р. № 228-ст _____

2. Строк подання здобувачем роботи до «07» червня 2025 р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1.

Теоретико-методологічні основи аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Розділ 2.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Розділ 3.

Рекомендації щодо покращення стану дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Об'єкт дослідження: процес аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості приватного акціонерного товариства «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат»

Предмет дослідження:

дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства

Мета кваліфікаційної роботи:

дослідження поняття дебіторської та кредиторської заборгованості, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ними на підприємстві

5. Дата видачі завдання « 04 » квітня _____ 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів КБР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 11.04.2025	10.04.2025р. <i>виконано</i>
2	Підготовка розділу 2	до 02.05.2025	02.05.2025р. <i>виконано</i>
3.	Підготовка розділу 3	до 23.05.2025	22.05.2025р. <i>виконано</i>
4	Отримання відгуку від наукового керівника	до 07.06.2025	06.06.2025р. <i>виконано</i>
5	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 10.06.2025	09.06.2025р. <i>виконано</i>
6	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 13.06.2025	Реєстраційний № _____ « <u>13</u> » <u>червня</u> 2025 р.
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	14.06.2025	<i>виконано</i>
8	Підготовка до захисту в ЕК	до 20.06.2025	<i>виконано</i>

Завдання підготував науковий керівник

_____ (підпис)

Смирна О.В.

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання одержав

_____ (підпис)

Зайць Д.О.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Заїць Д.О. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (за матеріалами ПрАТ «Інгулецький ГЗК»). – Рукопис.

Кваліфікаційна бакалаврська робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена вирішенню теоретичних та практичних питань оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Визначено сутність дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, їх класифікацію, визначено існуючі методики їх аналізу.

Проведено оцінку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: надано загальну характеристику підприємства та проаналізовано його фінансовий стан за складовими, досліджено динаміку та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, ефективність їх використання.

Надані рекомендації щодо розробки кредитної політики підприємства, а також визначено напрями оптимізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК».

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, кредитна політика, період кредитування, стандарт кредитоспроможності, інкасація, знижка, пільги, облік векселів, факторинг, форфейтинг, резерв сумнівних боргів.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1 Економічна сутність і класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості	5
1.2 Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	19
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПРАТ «ІНГУЛЕЦЬКИЙ ГЗК»	31
2.1 Характеристика базового підприємства та аналіз тенденції його розвитку	31
2.2 Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»	40
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПРАТ «ІНГУЛЕЦЬКИЙ ГЗК»	55
3.1 Розробка кредитної політики ПрАТ «Інгулецький ГЗК»	55
3.2 Напрями оптимізації рівня дебіторської та кредиторської ПрАТ «Інгулецький ГЗК»	66
Висновки до розділу 3	76
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання питання ефективного управління підприємницькою діяльністю та оптимального використання фінансових ресурсів стає надзвичайно актуальним для суб'єктів економічних відносин. Дебіторська заборгованість, як відомо, є частиною оборотного капіталу і представляє собою вимоги до фізичних або юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції та послуг. Зростання дебіторської заборгованості свідчить про вилучення коштів з обороту, що, в свою чергу, потребує додаткового фінансування, яке часто забезпечується за рахунок кредиторської заборгованості.

Проблема дебіторської заборгованості має особливий вплив на економічну діяльність підприємств: тривала невиплата дебіторської заборгованості погіршує фінансовий стан підприємства, знижуючи його платоспроможність через недоотримання грошових коштів. Це також призводить до уповільнення оборотності грошових коштів. Внаслідок цих факторів зростає кредиторська заборгованість підприємства перед постачальниками. Зниження платоспроможності підприємства створює загрозу погіршення його результатів діяльності та уповільнення розвитку.

Також характерною особливістю дебіторської та кредиторської заборгованостей господарюючих суб'єктів на сучасному етапі, в тому числі в Україні, є суттєве збільшення їх обсягів і погіршення якості, внаслідок чого заглиблюється криза платоспроможних економічних контрагентів.

Враховуючи те, що стан дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства визначає рівень його ліквідності та платоспроможності, формує його ділову активність та впливає на його фінансовий стан, дослідження економічної сутності і поглиблений аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості потребує досконалого вивчення та удосконалення на підприємстві, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичні і методологічні аспекти аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості знайшли відображення в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, зокрема таких, як: Бланк І.О., Брігхем Є., Голов С.Ф., Ізмайлова К.В., Лахтіонова Л.А., Сурніна К. С., Суторміна В.М., Стоун Д., Хендриксен, Е. С., Хітчінг К., Цал-Цалко Ю.С. та інші.

Предметом дослідження роботи виступає дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства. Об'єктом дослідження виступає процес аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості приватного акціонерного товариства «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат».

Метою написання даної роботи є дослідження поняття дебіторської та кредиторської заборгованості, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ними на підприємстві. Щоб досягти мети в роботі передбачається вирішення наступних задач:

розглянути економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості у фінансах підприємства;

визначити існуючі методики їх аналізу;

охарактеризувати ПрАТ «Інгулецький ГЗК» та проаналізувати тенденції його розвитку;

оцінити дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства;

запропонувати напрями кредитної політики на підприємстві;

визначити напрями оптимізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК».

В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи і прийоми дослідження, як збір, групування інформації, графічний, аналітичний та описовий, а також спеціальні методи та прийоми фінансового аналізу: горизонтальний, вертикальний, порівняльний, метод коефіцієнтів.

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі і нормативні акти України, наукові роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, Інтернет-ресурси, а також дані Державної служби статистики України, інші публічні статистичні та аналітичні видання, фінансова і статистична звітність діючого підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність і класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості

У сучасній комерційній та фінансовій практиці продаж продукції в кредит (з відстрочкою платежу) набуває широкого поширення як в Україні, так і в інших країнах з розвинутою ринковою економікою. Формування кредитної політики підприємства ґрунтується на основних принципах і критеріях, що забезпечують ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Наявність певного обсягу дебіторської заборгованості на підприємствах ринкової економіки вважається нормальним явищем, якщо контрагенти підприємства-кредитора виконують свої фінансові зобов'язання відповідно до умов, визначених у договорах.

Однак, якщо дебітори починають уникати виконання своїх фінансових зобов'язань у повному обсязі та в установлені терміни, це призводить до порушення платіжної дисципліни, уповільнення обігу грошових коштів, погіршення фінансового стану підприємства-кредитора та неспроможності виконувати свої фінансові зобов'язання.

Поняття «дебіторська заборгованість» має свої корені в VIII столітті нашої ери. Важливим етапом у розвитку розуміння цього терміна став внесок Е. Дегранжа та Дж. Дзаппи, які почали розглядати дебіторську заборгованість як один із показників, що характеризує фінансовий стан підприємства. У 1926 році С.І. Корецький у своїй праці визначає цей показник, зазначаючи: «Взаємовідносини двох осіб, що укладають угоду, можна виразити

латинськими термінами: дебет (повинен) і кредит (вірить комусь, має за кимось)» [13].

У подальшому розуміння дебіторської заборгованості удосконалювалося, і сучасна наука має більш широкий спектр визначень (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характеристика поняття «дебіторська заборгованість» науковцями

Автор/джерело	Визначення
Белозерцев В. [1]	Дебіторською заборгованістю називають грошові вираження результатів вимушених або запланованих господарсько-економічних операцій кредитного характеру з контрагентами, могла бути у минулому та борг за неї може бути точно визначений, узгоджений з контрагентом та сплачений підприємству у майбутньому, а в теперішній момент відображений у балансі підприємства як актив.
Бланк І.О. [2]	Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості на користь підприємства, що представлена фінансовими зобов'язаннями юридичних та фізичних осіб по розрахунках за роботи, послуги і видані аванси.
Брігхкем Є.Ф. [4]	Дебіторські заборгованості – це суми, очікувані до надходження від клієнтів за вже продані товари
Голов С.Ф. [10]	Дебіторська заборгованість представляє собою комплекс певних сум заборгованостей дебітора підприємству на певну дату.
Економічний словник [17]	Дебіторська заборгованість – це сума невиконаного зобов'язання або несплаченого боргу.
Смовженко Т.С., Вознюк Г.Л., Загородній А.Г. [16]	Дебіторська заборгованість – це сума фінансових зобов'язань або грошового боргу, що підлягає погашенню.
Стоун Д., Хітчинг К. [56]	Дебіторською заборгованістю називається сума всіх боргів, що винні фізичні та юридичні особи підприємству, та які виникли у результаті певних господарських відносин між ними.
Лищенко О.Г. [27]	Дебіторська заборгованість - це фінансові активи, що являються контрактним правом отримувати грошові кошти чи цінні папери від іншого суб'єкта господарювання.
Крайник О.П., Клепікова З.В. [23]	Дебіторська заборгованість - відстрочка платежу або відкритий кредит (угода), які передбачають виконання послуг замовником або реалізацію продукції з відстроченим терміном їх оплати.
Кірейцев Г.Г. [20]	Дебіторська заборгованість представляє собою складову оборотного капіталу та є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів чи послуг.
Ситник Г.В. [43]	Дебіторська заборгованість – та частина господарських засобів, що вибула зі складу підприємства і перебуває у фактичному розпорядженні інших підприємств, виконуючи там роль капіталу
Гуляєва Н.М. [11]	Дебіторська заборгованість – це включені у складі активів підприємства майнові вимоги до інших осіб, які є боржниками у відносинах що виникають з різних обставин
Камінський С.І. [34]	Дебіторська заборгованість – це грошові суми клієнтів за товари чи послуги та які є частиною активів даного підприємства

Джерело: складено автором на основі

Таким чином, дебіторська заборгованість уявляє собою складову оборотного капіталу та передбачає вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.

Деякі автори вважають дебіторську заборгованість вкладенням коштів в оборотні активи та вилученими фінансами [32]. Згідно з П(С)БО, дебіторська заборгованість належить як до оборотних, так і до необоротних активів, що не дає повного розуміння сутності цього поняття.

Варто зазначити, що термін «дебіторська заборгованість» в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку має суттєві відмінності. Там розрізняють Accounts Receivable та Receivables [50].

Accounts Receivable (дебіторська заборгованість, обсяг продажу або дебітори) — це суми, які мають надійти від покупців і відображені в бухгалтерських книгах підприємства, але не підтверджені векселями, траттами або акцептами (відкриті балансові рахунки). Це загальна сума, яку повинні виплатити дебітори [25].

Ця дебіторська заборгованість стає частиною поточних активів, якщо пред'явлені позови погашаються на дату звіту або протягом 12 місяців після звітного періоду відповідно до стандартної практики обліку.

Receivables (розстрочена дебіторська заборгованість) — це вимоги до третіх осіб на отримання в майбутньому грошей, товарів або послуг. Цей вид дебіторської заборгованості включає рахунки на отримання заборгованості від покупців, яким надано розстрочку, а також заборгованість за векселями, заборгованість працівників та заборгованість страхових компаній за відшкодування майнових збитків.

Розмір дебіторської заборгованості залежить від багатьох факторів, які можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносяться стан рахунків у країні, рівень інфляції та вид продукції (див. рис. 1.1).

До внутрішніх факторів відносяться грошово-кредитна політика підприємства, види розрахунків тощо (див. рис. 1.2). Внутрішні фактори залежать від того, наскільки фінансові менеджери фірми володіють навичками

управління дебіторською заборгованістю.

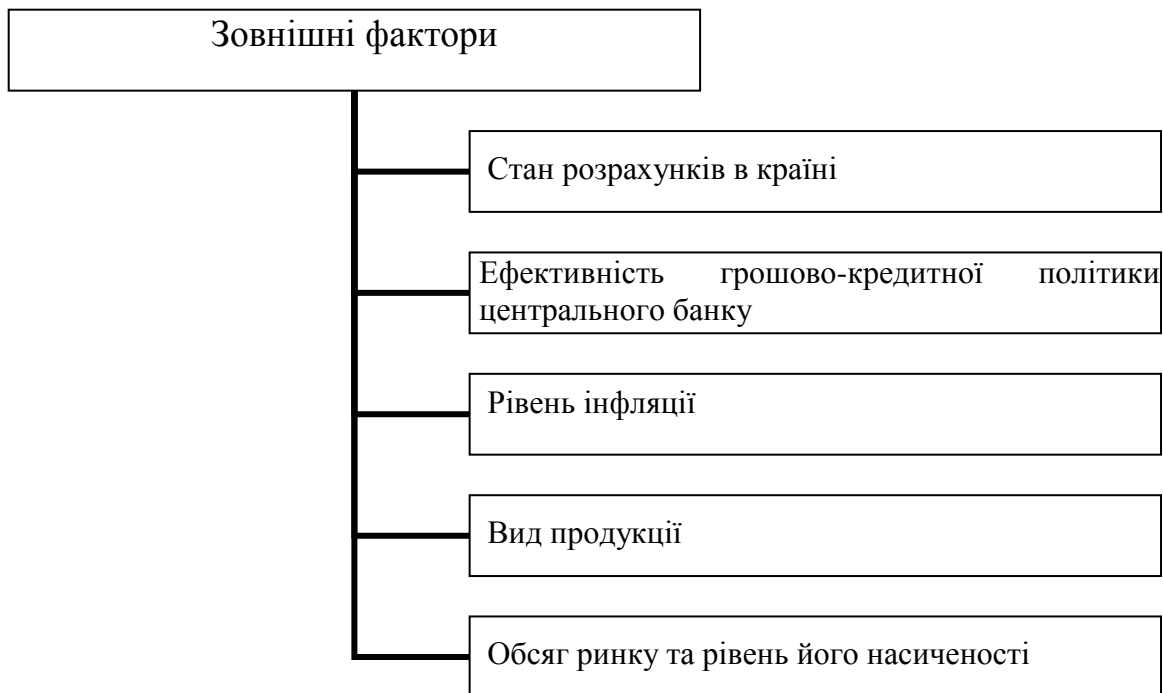

Рис. 1.1. Зовнішні фактори, що визначають розмір дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [2, 11,25]

Зовнішні фактори практично не залежать від діяльності підприємств і обмежити їх вплив досить складно.

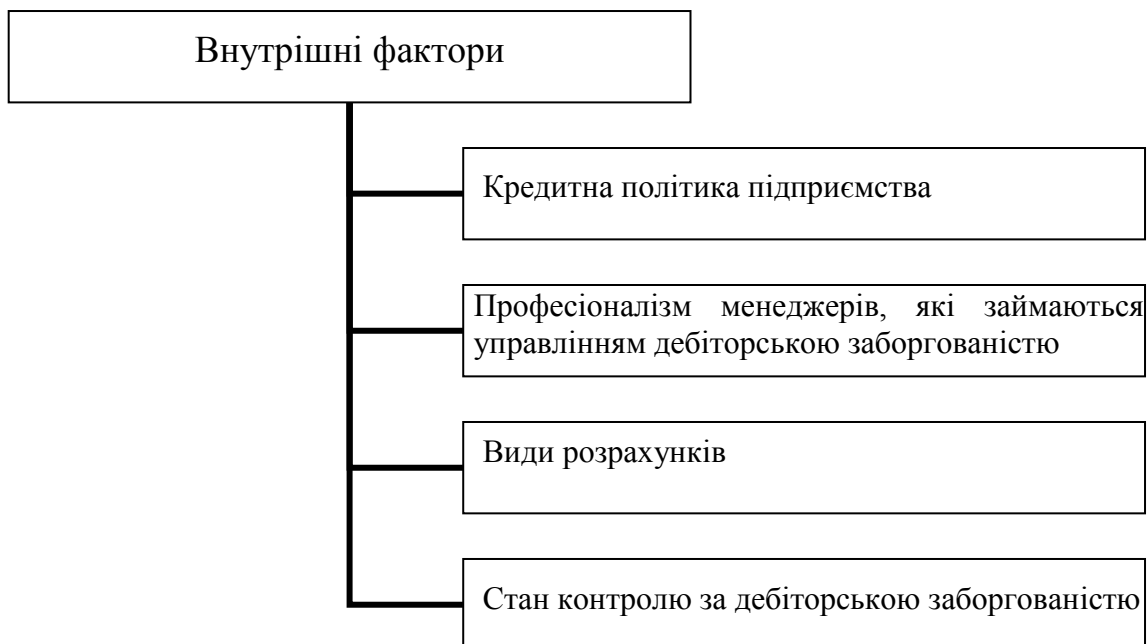

Рис. 1.2. Внутрішні фактори, що визначають розмір дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [2, 5 38]

Управління дебіторською заборгованістю, крім з'ясування сутності, потребує також здійснення її класифікації (див. рис. 1.3). Разом з тим, серед науковців щодо цього немає єдиного погляду. Проте від правильної класифікації дебіторської заборгованості, а також від правильно обраних класифікаційних ознак залежатиме не лише порядок її обліку взагалі чи окремого її складника, а й ефективності управління нею.

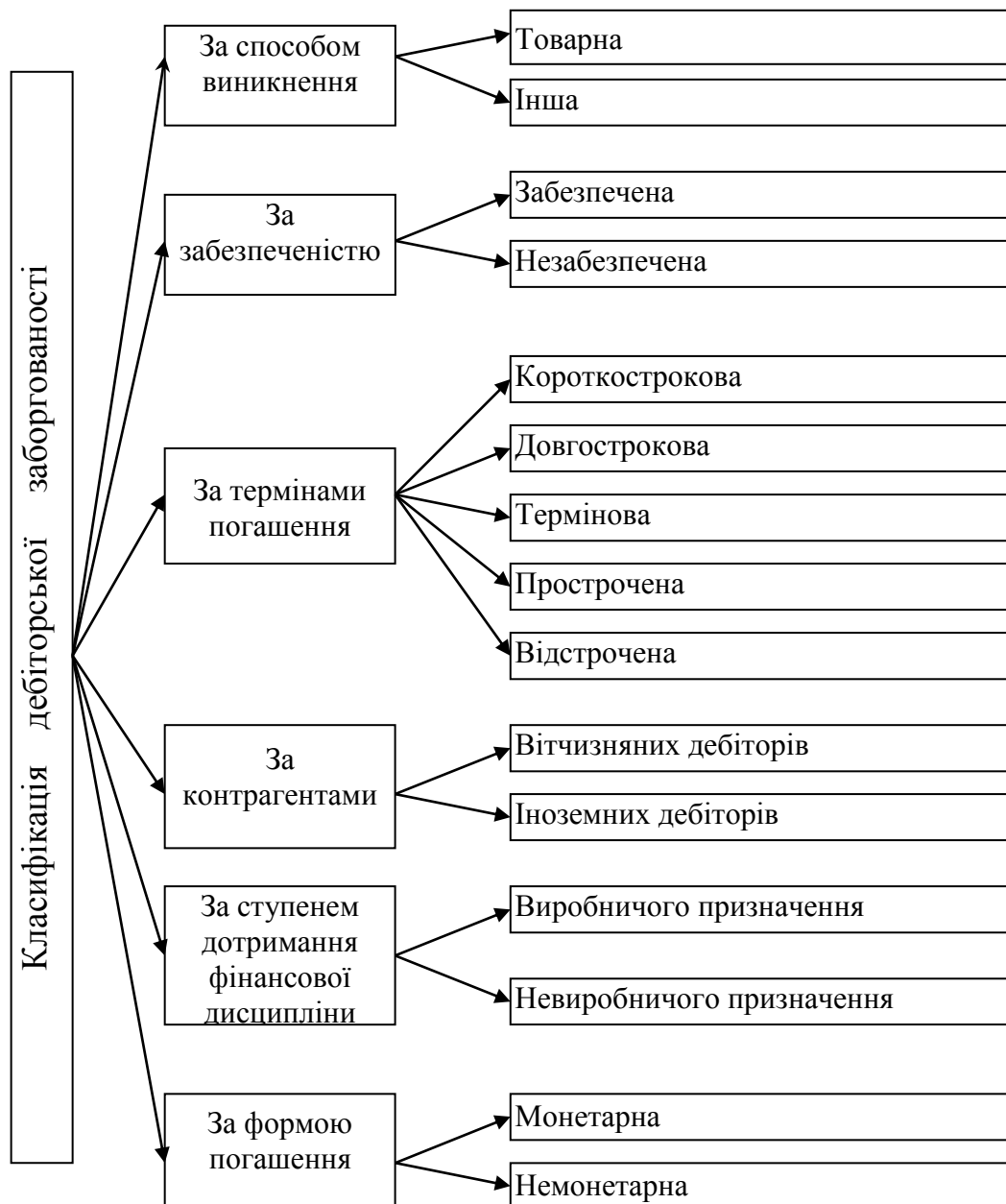

Рис. 1.3. Класифікація дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [2]

Питання, пов'язані з класифікацією дебіторської заборгованості в

сучасних умовах, вже були предметом дослідження багатьох науковців. Проте, як у минулому, так і сьогодні, всі спроби детальніше класифікувати дебіторську заборгованість та більш ґрунтовно відобразити її суть стикаються з думкою, що збільшення кількості статей в активі балансу підприємства призведе до ускладнення звітності та її незрозумілості [17].

Традиційна класифікація дебіторської заборгованості передбачає її поділ за правовим критерієм на строкову та прострочену. Строкова дебіторська заборгованість — це заборгованість, термін погашення якої ще не настав або становить менше одного місяця, і яка пов'язана з нормальними строками розрахунків, визначеними в угодах.

Прострочена дебіторська заборгованість виникає, коли терміни виконання зобов'язань порушуються, або коли є помилки в оформленні розрахункових документів. Окремо слід виділити безнадійну дебіторську заборгованість — це рахунки, які покупці не оплатили. Такі борги списуються на збитки після закінчення строку позовної давності.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10, дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та короткострокову. Довгостроковою вважається заборгованість, яка не виникає в процесі нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати складання балансу [17].

До довгострокової дебіторської заборгованості відносять:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, що відображається в балансі орендодавця;
- позики, надані іншим підприємствам;
- позики, надані фізичним особам;
- заборгованість, що виникає внаслідок надзвичайних подій, таких як пожежі, повені або крадіжки.

У П(С)БО 2 «Баланс» визначається операційний цикл як проміжок часу між придбанням запасів для ведення діяльності та отриманням коштів від реалізації продукції або послуг. Хоча в стандартах немає чіткого визначення

нормального операційного циклу, можна зробити висновок, що це період, що характеризує звичайні умови діяльності. Зазвичай операційний цикл не перевищує 12 місяців, але в деяких випадках може тривати більше року. Незважаючи на це, заборгованість, що виникає в рамках такого циклу, все ще вважається поточною, а не довгостроковою [34]. Таким чином, довгострокова заборгованість в основному не пов'язана з операційною діяльністю.

Поточна дебіторська заборгованість (короткострокова) — це заборгованість, що виникає у процесі нормального операційного циклу або яка буде погашена протягом 12 місяців з дати складання балансу. Якщо заборгованість, яка виникла, не пов'язана з операційним циклом (наприклад, заборгованість орендарів за фінансовою орендою або працівників за наданими їм позиками), але передбачається, що вона буде погашена протягом менше ніж 12 місяців, така заборгованість також вважається поточною. Датою балансу зазвичай є останній день звітного періоду. У балансі поточна дебіторська заборгованість поділяється на заборгованість покупців і замовників, а також на іншу поточну дебіторську заборгованість.

З наведених визначень довгострокової та поточної дебіторської заборгованості можна зробити висновок, що віднесення заборгованості до поточної або довгострокової залежить від дати балансу. На цю дату необхідно переглянути довгострокову заборгованість по окремих дебіторах за термінами погашення. Якщо з'ясується, що до терміна погашення залишилося менше 12 місяців, таку довгострокову заборгованість слід відобразити в балансі як поточну.

Варто підкреслити, що, незважаючи на наявність різних критеріїв для класифікації дебіторської заборгованості, зазвичай вона класифікується за однією конкретною ознакою в межах рахунків відповідно до єдиного Плану рахунків. Це обумовлено існуючими правилами обліку в Україні, де дії бухгалтерів строго регламентовані. На відміну від країн з ринковою економікою, де компанії самостійно приймають рішення щодо розміщення різних видів дебіторської заборгованості в балансі та ступеня деталізації цих

статей, в Україні ситуація є більш централізованою. В результаті, склад і структура дебіторської заборгованості в балансі можуть суттєво відрізнятись у різних фірм. При складанні фінансової звітності дебіторська заборгованість класифікується за наступними ознаками:

зв'язок із нормальним операційним циклом;

термін погашення;

об'єкти, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів;

своєчасність сплати боржником дебіторської заборгованості.

П(С)БО пропонує класифікацію дебіторської заборгованості за об'єктним складом. Водночас важливо враховувати класифікацію дебіторської заборгованості за контрагентами. Для проведення аналізу недостатньо обмежуватись лише розподілом заборгованості на вітчизняних та іноземних постачальників, як це передбачено чинним планом рахунків бухгалтерського обліку. Для адекватної оцінки фінансового стану підприємства необхідно вести детальний аналітичний облік дебіторської заборгованості, що стало можливим завдяки впровадженню комп'ютеризованого обліку. Це, в свою чергу, дозволяє більш точно оцінити фінансовий стан підприємства та слугує основою для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Думки фахівців щодо поділу дебіторської заборгованості на довгострокову та поточну не є однозначними. Для одних цей поділ є важливим інструментом фінансового аналізу, тоді як інші вважають, що класифікація дебіторської заборгованості, як і будь-яка інша класифікація, є умовною і, отже, не є необхідною.

Бланк І.О пропонує для зручності господарської практики виділяти наступні види дебіторської заборгованості [2]:

дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, термін сплати якої не настав;

дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, неоплачені у визначений термін;

дебіторська заборгованість за векселями одержаними;

дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
дебіторська заборгованість за розрахунками з персоналом;
інші види дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги — це заборгованість покупців або замовників за продукцію та товари, які були реалізовані для перепродажу (за винятком заборгованості, що забезпечена векселем).

Векселі одержані — це заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями. Векселі відображаються в балансі за їх номінальною вартістю.

Дебіторська заборгованість за розрахунками виникає у випадках переплати податків, зборів та інших платежів до бюджету, виданих авансів, нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, надходження яких очікуються. Також сюди входить заборгованість фінансових і податкових органів, пов'язаних сторін, заборгованість з внутрішньовідомчих розрахунків та інша дебіторська заборгованість, яка відображається в складі оборотних активів і не може бути включена до інших статей.

До іншої поточної дебіторської заборгованості відносять всі види дебіторської заборгованості, які не входять до складу дебіторської заборгованості за товарами, роботами, послугами та за розрахунками. Це може включати заборгованість працівників підприємства за іншими операціями, наприклад, за товари, придбані в кредит, або за отримані від підприємства позики.

Серед перерахованих видів найбільший обсяг дебіторської заборгованості підприємств припадає на заборгованість покупців за відвантажену продукцію — перші три види дебіторської заборгованості.

В загальній сумі дебіторської заборгованості на розрахунки з покупцями припадає 80-90%. А в цілому, як зазначає Суторміна В.М., у дебіторську заборгованість підприємство інвестує до 30% своїх активів.

П(С)БО 10 визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності підприємств. Норми даного Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ). Це положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [32]. Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами.

Також господарська діяльність на будь-якому підприємстві є неможливою без виникнення у ході його діяльності кредиторської заборгованості, яка створюється перед іншими господарюючими суб'єктами підприємницької діяльності.

Вітчизняні та закордонні науковці у своїх наукових працях висвітлювали безліч думок і бачень стосовно облікового відображення та аналізу кредиторської заборгованості підприємства (табл. 1.2).

Економічна сутність кредиторської заборгованості полягає в тому, що вона представляє не лише частину майна організації, зазвичай у вигляді коштів, але й товарно-матеріальні цінності, наприклад, у випадку зобов'язань за товарним кредитом.

Як правова категорія, кредиторська заборгованість є специфічною частиною майна організації, що є предметом обов'язкових правовідносин між організацією та її кредиторами. Організація має право володіти і користуватися кредиторською заборгованістю, проте зобов'язана повернути або виплатити цю частину майна кредиторам, які мають права вимоги на неї. Таким чином, кредиторська заборгованість є боргами організації, що представляють чуже майно або кошти, які знаходяться у володінні боржника.

Отже, кредиторська заборгованість має двоїсту юридичну природу: як частина майна, вона належить організації на праві володіння або навіть праві

Характеристика поняття «кредиторська заборгованість» науковцями

Автор/джерело	Визначення
Бланк І. А. [2]	Кредиторська заборгованість виступає поточним зобов'язанням підприємства, яке відображає заборгованість його перед господарськими партнерами із комерційних операцій; або із розрахунків, які нараховані до оплати тощо
Бутинець Ф. Ф. та Горецька Л. Л. [6]	Кредиторська заборгованість розглядається в якості форми розрахунків за товари та послуги, що придбають в процесі операцій підприємства, які періодично повторюються та використовуються в процесі виробництва (у якості сировини) або для перепродажу (по інакшому кредиторську заборгованість називають рахунками до оплати або ж торговими рахунками до оплати)
Власова І. О. [8]	Кредиторська заборгованість представляє собою суму заборгованості підприємства кредиторам існуючу на певну дату, а заборгованість нею представлено як стан розрахунків по фінансових зобов'язаннях на певний момент часу, і при цьому фінансові зобов'язання розглядаються як угода, оформлена належним чином, яка передбачає обмін певними ресурсами, що мають грошовий вимір
Гончарук Р. П. [11]	Кредиторська заборгованість представлена у формі складової кругообігу капіталу, що виступає у формі предмету обов'язкових правовідносин зпоміж боржником та кредитором його, які виникли ще на стадії постачання та мають гривневий еквівалент»
Коновалова К.Т., Макарова А.С. [21]	Кредиторська заборгованість виступає особливою частиною майна підприємства, яке виступає предметом обов'язкових правовідносин між компанією та її кредиторами. При цьому, компанія володіє та користується наявною у неї кредиторською заборгованістю, проте, вона зобов'язана повернути або виплатити дану частину майна кредиторам, які мають встановлені права вимоги на неї
Остапченко Н. В. [22]	Стверджує про недостатню обґрунтованість трактування поняття усіх видів зобов'язань у формі заборгованості, шляхом аргументування цього тим, що заборгованість виступає лише зобов'язанням, які не погашені у визначений строк
Партич Г. О., Загородній А. Г. [30]	Кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла у результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк
Сурніна К. С. [44]	Кредиторська заборгованість є сума, що повинно підприємство (організація) сплатити в установлений строк юридичним чи фізичним особам (що виступають кредиторами) унаслідок ним отримання коштів у грошовій чи у іншій формах
Ткаченко Н. М. [46]	Кредиторська заборгованість визначається у формі тимчасово залучених грошові кошти суб'єктом в власне користування, які належать поверненню як юридичній так і фізичній особі
Цал-Цалко Ю. С. [52]	Кредиторська заборгованість ідентифікується в якості тимчасового залучення активів в господарську діяльність підприємства завдяки проведенню тимчасового отримання безоплатно майна інших господарюючих суб'єктів

Джерело: складено автором на основі

власності щодо отриманих позичкових коштів чи речей, визначених родовими ознаками; як об'єкт зобов'язальних правовідносин, вона є боргами організації перед кредиторами, тобто особами, уповноваженими на вимогу або стягнення цієї частини майна.

З огляду на вказані ознаки, кредиторську заборгованість можна визначити як частину майна організації, що виникає внаслідок різних правових підстав боргових зобов'язань організації-дебітора (боржника) перед уповноваженими особами – кредиторами. Ця заборгованість підлягає бухгалтерському обліку та відображенню в балансі як борги організації – балансоутримувача.

Кредиторська заборгованість відноситься до позапланових залучених джерел формування оборотних коштів і виникає внаслідок нестачі власних оборотних коштів. Наявність кредиторської заборгованості перед постачальниками свідчить про залучення коштів інших суб'єктів господарювання в господарський оборот підприємства.

Іншими словами, кредиторська заборгованість — це короткострокові зобов'язання підприємств, які виникають за такими причинами: розрахунки з бюджетом; за розрахунковими документами, термін оплати яких ще не настав і які не були сплачені вчасно; за невідфактурованими поставками та взаємними розрахунками; за векселями, термін оплати яких не настав і які не були сплачені вчасно; а також за короткостроковими кредитами [12].

Як форма позикового капіталу, що використовується підприємством у процесі своєї господарської діяльності, кредиторська заборгованість характеризується наступними особливостями [2]:

1. Кредиторська заборгованість є безкоштовним джерелом позикових коштів для підприємства. Як безкоштовне джерело формування капіталу, вона сприяє зниженню не лише частки позикового капіталу, але й загальної вартості капіталу підприємства. Чим більша частка кредиторської заборгованості в загальному капіталі, тим нижчий (за інших рівних умов) буде показник середньозваженої вартості капіталу.

2. Розмір кредиторської заборгованості впливає на тривалість

фінансового циклу підприємства. Він також певною мірою визначає необхідний обсяг коштів для фінансування оборотних активів. Чим більша відносна частка кредиторської заборгованості, тим менше коштів (за інших рівних умов) підприємству потрібно залучати для фінансування своєї поточної діяльності.

3. Сума кредиторської заборгованості безпосередньо залежить від обсягу господарської діяльності підприємства, зокрема від обсягів виробництва та реалізації продукції. Зі збільшенням обсягу виробництва та реалізації зростають витрати підприємства, що відображаються в кредиторській заборгованості, відповідно, загальна сума заборгованості також збільшується, і навпаки. Тому при незмінному коефіцієнті фінансового левериджу розвиток операційної діяльності підприємства не підвищує його відносну потребу в кредиті за рахунок зростання позикового капіталу, сформованого з внутрішніх джерел.

4. Прогнозований розмір кредиторської заборгованості має лише оцінювальний характер. Це пов'язано з тим, що багато нарахунків, які входять до складу кредиторської заборгованості, не піддаються точному кількісному розрахунку через невизначеність багатьох параметрів майбутньої господарської діяльності підприємства.

5. Розмір кредиторської заборгованості залежить від періодичності виплат (погашення зобов'язань) нарахованих коштів. Ця періодичність регулюється державними нормативно-правовими актами, умовами контрактів з господарськими партнерами, а лише незначна частина – внутрішніми нормативами підприємства. Висока залежність періодичності виплат (а відповідно і розмірів нарахунків) за окремими рахунками, що входять до складу кредиторської заборгованості, від зовнішніх факторів визначає низький рівень регульованості цього джерела позикових коштів у процесі фінансового менеджменту.

Основні види кредиторської заборгованості, що є об'єктами управління на підприємстві, наведені на рис. 1.4:

Також розрізняють нормальну (законну) і прострочену кредиторську заборгованість.

Рис. 1.4. Склад основних видів кредиторської заборгованості підприємства

Джерело: складено автором на основі [2]

На рисунку 1.5. представлено розподіл кредиторської заборгованості за термінами оплати.

Рис. 1.5. Кредиторська заборгованість за термінами оплати

Джерело: складено автором на основі [10]

Наявність на підприємстві кредиторської заборгованості, її розміри та її склад мають неоднозначний вплив на результати господарської діяльності досліджуваного підприємства, так як вони мають одночасно і позитивні, і негативні ознаки.

Основні характеристики, що визначають позитивні ознаки, так і негативні ознаки нами узагальнено. Та представлено схематично у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Переваги та недоліки формування на підприємстві кредиторської заборгованості

Напрямок впливу	Кредиторська заборгованість
Позитивний вплив на діяльність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу; - здобуття додаткового прибутку; - зниження витрат на залучення капіталу; - зниження ризику втрат від інфляції та ін.
Негативний вплив на діяльність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення розміру зобов'язань; - виникнення втрат від недоотримання знижок на продукцію, товари, послуги, що купуються; - виникнення ризику втрати платоспроможності і фінансової стійкості та ін.

Джерело: складено автором на основі [10]

Прийняття рішень щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей неможливе також без попередньої їх оцінки, тому надалі пропонуємо розглянути методики їх аналізу на підприємстві.

1.2. Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Дебіторська заборгованість займає значну частку в складі поточних активів і має суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості різко зростає в періоди інфляції, коли мобілізація власних оборотних коштів стає не вигідною.

Аналіз стану дебіторської заборгованості розпочинається з загальної оцінки динаміки її обсягу як в цілому, так і за окремими статтями. У загальному вигляді зміни в обсязі дебіторської заборгованості за звітний період можна охарактеризувати за допомогою горизонтального та вертикального аналізу балансу.

Наступним етапом є аналіз якісного стану дебіторської заборгованості. Цей аналіз дозволяє виявити та охарактеризувати динаміку абсолютного і відносного розміру заборгованості.

Аналіз дебіторської заборгованості та оцінка її реальної вартості включають дослідження заборгованості за термінами виникнення, виявлення безнадійної заборгованості та формування резерву на цю суму для сумнівних боргів [33].

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості за термінами виникнення та періодом оборотності є досить важливим. Детальний аналіз дозволяє прогнозувати надходження коштів, виявляти дебіторів, щодо яких потрібно вжити додаткових заходів для повернення боргів, а також оцінювати ефективність управління дебіторською заборгованістю.

При аналізі коефіцієнтів, що характеризують дебіторську заборгованість, слід дотримуватися кількох принципів:

- порівнювати їх із середньогалузевими показниками та коефіцієнтами підприємств тієї ж галузі. значні відхилення від цих показників потребують уваги.

- враховувати циклічність бізнесу, розраховуючи коефіцієнти окремо для періодів зростання та спаду.

- порівнювати значення коефіцієнтів при зміні кредитної політики підприємства, щоб оцінити її ефективність.

- розрізняти продаж в кредит і за готівку. якщо підприємство переважно здійснює продаж за готівку, а продаж в кредит супроводжується постійними затримками і високим середнім періодом сплати, можливо, варто повністю перейти на продаж за готівку.

- намагатися досягти балансу між кредиторською та дебіторською заборгованістю, оскільки кредиторська заборгованість є безкоштовним джерелом фінансування.

До основних показників, що підлягають аналізу, належать [19, 20, 33]:

- оборотність дебіторської заборгованості;

$$Од = В / Д, \quad (1.1)$$

де: Од - оборотність дебіторської заборгованості;

В - виручка від реалізації продукції;

Д - середня дебіторська заборгованість.

- період погашення дебіторської заборгованості - це середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення:

$$Пдз = 360 / Од, \quad (1.2)$$

де Пдз - період погашення дебіторської заборгованості;

Зменшення значення показника на кінець звітного періоду порівняно з його значенням на початок вважається позитивним, особливо в умовах інфляції. Хоча іноді збільшення часу вважається обґрунтованим, якщо додаткова вартість коштів компенсується додатковим прибутком від збільшення виручки від реалізації продукції.

- коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості розраховується як відношення дебіторської заборгованості до кредиторської. Цей показник відображає ступінь покриття кредиторської заборгованості вимогами на користь підприємства. Стабільний рівень показника є позитивним, оскільки свідчить про дотримання певної політики кредитування покупців та залучення товарних кредитів. Важливо також вивчити структуру дебіторської та кредиторської заборгованості за термінами погашення і порівняти цей показник із середньогалузевим рівнем, рекомендоване значення якого становить 1. При аналізі співвідношення між дебіторською та кредиторською

заборгованостями слід враховувати умови комерційного кредиту, що надається підприємству постачальниками сировини та матеріалів;

- питома вага дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів підприємства;

$$D_a = D_z / P_a * 100 \quad (1.3),$$

де D_a - частка дебіторської заборгованості в поточних активах;

D_z - дебіторська заборгованість;

P_a - поточні активи

- відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції (надання послуг);

$$V = O / B, \quad (1.4)$$

де V - відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації;

O - середня величина дебіторської заборгованості;

B - виручка від реалізації продукції.

- частка сумнівної дебіторської заборгованості в її загальному обсязі;

Серед вказаних показників для аналізу дебіторської заборгованості та зобов'язань використовуються й інші показники. Порівнюючи показники дебіторської заборгованості, можна оцінити, покращився чи погіршився стан розрахунків з покупцями в порівнянні з минулим роком. Якщо на підприємстві зросла сумнівна дебіторська заборгованість, а також загальна частка дебіторської заборгованості в обсязі оборотних коштів, це може свідчити про зниження ліквідності поточних активів і, відповідно, погіршення фінансового стану підприємства.

При проведенні аналізу дебіторської заборгованості важливо враховувати основні чинники, які впливають на її рівень:

- оцінка і класифікація покупців залежно від виду продукції, обсягу

закупівель, платоспроможності клієнтів, історії кредитних відносин та умов оплати;

- контроль розрахунків з дебіторами та оцінка реального стану дебіторської заборгованості;

- аналіз і планування грошових потоків з урахуванням коефіцієнтів інкасації.

Для визначення інвестицій у дебіторську заборгованість використовується розрахунок, який враховує річні обсяги продажів у кредит та терміни несплати дебіторської заборгованості. Узагальнюючи, можна зазначити, що в основі управління дебіторською заборгованістю лежать два підходи:

- порівняння додаткового прибутку, пов'язаного з різними схемами спонтанного фінансування, з витратами та втратами, що виникають при зміні політики реалізації продукції;

- порівняння і оптимізація величини та термінів сплати дебіторської і кредиторської заборгованостей.

Ці порівняння здійснюються за рівнем кредитоспроможності, термінами відстрочки платежу, стратегією знижок, прибутками і витратами, а також за інкасацією. Оцінка реального стану дебіторської заборгованості, зокрема вірогідності безнадійних боргів, є одним із найважливіших аспектів управління оборотним капіталом. Ця оцінка проводиться окремо по групах дебіторської заборгованості з різними термінами виникнення. Фінансовий менеджер може використовувати накопичену на підприємстві статистику, а також звертатися за допомогою до експертів-консультантів [48].

Основною метою аналізу кредиторської заборгованості підприємства є виявлення потенціалу формування позикових фінансових ресурсів за рахунок цього джерела.

На першому етапі аналізу вивчається динаміка загальної суми внутрішньої кредиторської заборгованості підприємства за попередній період, а також зміна її питомої ваги в загальному обсязі залученого позикового

капіталу.

На другому етапі аналізу розглядається оборотність внутрішньої кредиторської заборгованості, визначається її роль у формуванні фінансового циклу підприємства.

Лахтіонова Л.А. підкреслює, що важливо звертати увагу на дату виникнення кредиторської заборгованості, терміни її погашення, час прострочення повернення боргу та причини її виникнення. Окремо слід аналізувати середню тривалість використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства [15].

На третьому етапі аналізу вивчається структура кредиторської заборгованості за окремими її видами (рахунками нарахувань коштів); визначається динаміка питомої ваги окремих видів у загальній сумі внутрішньої кредиторської заборгованості; перевіряється своєчасність нарахування та виплат коштів за окремими рахунками.

На четвертому етапі аналізу досліджується залежність зміни окремих видів внутрішньої кредиторської заборгованості від обсягів реалізації продукції; для кожного виду заборгованості розраховується коефіцієнт її еластичності від обсягу реалізації продукції. Розрахунок коефіцієнтів еластичності виконується за відповідною формулою.

$$KE_3 = (I_3 - 1) / (I_{OP} -) * 100, \quad (1.5)$$

де KE_3 – коефіцієнт еластичності конкретного виду внутрішньої кредиторської заборгованості від обсяг реалізації продукції, в %;

I_3 – індекс зміни суми внутрішньої кредиторської заборгованості конкретного залучається в аналізованому періоді, виражений десятковим дробом;

I_{OP} – індекс зміни обсягу реалізації продукції підприємства в аналізованому періоді, виражений десятковим дробом.

Результати аналізу використовуються для прогнозування суми

внутрішньої кредиторської заборгованості підприємства в майбутніх періодах. Деякі науковці вважають, що перед аналізом кредиторської заборгованості важливо перевірити достовірність інформації за видами та термінами заборгованості. Для цього застосовуються прямі підтвердження, вивчення контрактів і угод, а також особисті бесіди з працівниками, які мають інформацію про борги та зобов'язання підприємства.

В процесі аналізу необхідно оцінити умови заборгованості, зокрема умови договорів, з точки зору їх реальності та повноти. Важливо звернути увагу на терміни, обмеження використання ресурсів і можливості залучення додаткових джерел фінансування. Аналіз починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 "Баланс". Для цього розраховується питома вага кожного виду кредиторської заборгованості в загальній сумі. Порівнюючи ці показники за звітом і планом, можна визначити відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановити причини змін окремих складових частин і вжити заходів для регулювання заборгованості, особливо тих частин, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Одним із важливих аспектів управління оборотним капіталом є визначення оптимального співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованостями. Для аналізу розрахунків з покупцями та замовниками визначають:

- загальну суму дебіторської заборгованості.
- заборгованість за окремими покупцями, замовниками та термінами виникнення заборгованості понад один рік. таку заборгованість, за наявності виправдувальних документів, можна віднести до позареалізаційних витрат і списати на збитки, якщо минув строк позовної давності, або записати до резерву сумнівних боргів за рішенням інвентаризаційної комісії.
- дані з обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Якщо коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей перевищує одиницю, це свідчить про ризик необхідності залучення кредитів і позик через нестачу коштів для забезпечення діяльності

підприємства. Якщо ж цей показник менший за одиницю, це може загрожувати фінансовому стану підприємства через ймовірність непогашення зобов'язань перед кредиторами. Оптимальне значення цього коефіцієнта дорівнює одиниці, що означає, що дебіторська заборгованість і зобов'язання перед кредиторами є умовно рівними.

Аналіз ліквідності балансу показує, яким має бути співвідношення між активами та пасивами для забезпечення можливості продажу продукції (товарів, робіт, послуг) у визначені терміни для погашення виникаючих зобов'язань. У процесі цього аналізу проводиться порівняння активів, які групуються за ступенем ліквідності, з зобов'язаннями за пасивом балансу за термінами погашення. Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає термінам погашення зобов'язань. Найбільш універсальною формою аналізу ліквідності є формування групувальних балансових таблиць (табл. 1.4)

Таблиця 1.4

Групи активів та пасивів для аналізу ліквідності балансу

Назва групи (актив)	Характеристика	Назва групи (пасив)	Характеристика
A1 Найбільш ліквідні активи	Грошові кошти та короткострокові фінансові інвестиції	П1 Пасиви, які є терміновими	Кредиторська заборгованість
A2 Активи, які швидко реалізуються	Короткострокова дебіторська заборгованість (платежі по якій очікуються протягом 12 місяців) та ПДВ за придбаними цінностями (податковий кредит)	П2 Короткострокові пасиви	Короткострокові позики
A3 Активи, які повільно реалізуються	Запаси, дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються через 12 місяців, а також інші оборотні активи	П3 Довгострокові пасиви	Довгострокові кредити і позикові засоби
A4 Активи, які важко реалізувати	Необоротні активи	П4 Постійні (стійкі пасиви)	Власний капітал

Джерело: складено автором на основі [48]

Абсолютною ліквідність балансу вважається лише за виконання

наступних співвідношень: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$ [12]. Внаслідок виконання перших трьох співвідношень, останнє також буде дійсним, тому на практиці важливо порівнювати показники трьох груп за активом і пасивом. Виконання четвертої нерівності має "балансуючий" характер і водночас глибокий економічний сенс, оскільки його дотримання свідчить про виконання мінімальних умов фінансової стійкості — наявність у суб'єкта господарювання власних оборотних коштів.

Коефіцієнтний аналіз ліквідності підприємства також визначається за допомогою ряду фінансових показників (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

**Розрахунок коефіцієнтів платоспроможності суб'єкта
господарювання**

Показник	Порядок розрахунку	Нормативне значення
Загальний показник платоспроможності	$(A1+0,5A2+0,3A3) / (П1+0,5П2+0,3П3)$	Не менше 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(\text{Грошові кошти} + \text{Короткострокові фінансові інвестиції}) / \text{Поточні зобов'язання}$	0,2 і більше
Коефіцієнт «критичної оцінки»	$(\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції} + \text{Короткострокова дебіторська заборгованість}) / \text{Поточні зобов'язання}$	Не менше 1 (допустимі значення 0,7–0,8)
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	2 – 3,5
Частка оборотних грошових коштів в активах	Оборотні грошові кошти / Валюта балансу	³ 0,5
Коефіцієнт забезпечення власним капіталом	$(\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Оборотні активи}$	³ 0,1

Джерело: складено автором на основі [48]

Важливими показниками, що характеризують ефективність діяльності підприємства є періоди операційного та фінансового циклів.

Період операційного циклу (П_{ОЦ}) - є сумою періодів оборотності запасів і дебіторської заборгованості, що можна записати в такому вигляді

$$П_{ОЦ} = П_{ОЗ} + П_{ДЗ}, \quad (1.8)$$

П_{ОЗ} – період оборотності запасів підприємства,

тобто, дорівнює тривалості перетворення придбаних матеріальних ресурсів на грошові кошти. Підприємства намагаються зменшувати загальну тривалість операційного циклу [9].

Період фінансового циклу ($P_{\text{ФЦ}}$) визначається як період обороту коштів, який обчислюється як різниця між періодом операційного циклу та періодом погашення кредиторської заборгованості. Скорочення тривалості фінансового циклу є позитивним для підприємства, тоді як від'ємне значення цього показника свідчить про нестачу коштів, що означає, що підприємство функціонує «в борг».

Оборотність дебіторської заборгованості є важливим фінансовим показником, який має значний вплив на діяльність підприємства. Чим швидше обертаються оборотні активи в цілому та дебіторська заборгованість зокрема, тим менше їх потрібно для виконання плану виробництва та реалізації продукції, що, за інших рівних умов, призводить до більшого прибутку і вищої рентабельності підприємства. Якщо ж спостерігається зниження оборотності оборотних активів, це може призвести до їх додаткової потреби, неефективного використання та заморожування [9, 40, 42].

Розмір вивільнення або заморожування оборотних активів у зв'язку з прискоренням або зниженням їх оборотності визначається шляхом множення суми одноденного оберту (виручки) за звітний період на кількість днів, протягом яких відбулося прискорення або зниження оборотності у звітному році в порівнянні з базисним періодом:

$$S = \frac{P_O}{D} * (O_B - O_0) \quad (1.9)$$

де S - сума вивільнення (заморожування) оборотних активів;

P_O - сума оберту (виручки) за звітний рік;

D - кількість днів у звітному періоді;

O_B, O_0 - оборотність у днях у базисному та звітному періоді відповідно.

Прискорення оборотності оборотних активів має велике народногосподарське значення, тому що в цей час із запасів та дебіторської

заборгованості підприємств вивільняються величезні суми коштів, які можна додатково направляти на фінансування розширення виробництва.

Отже, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє вивчити причини виникнення кожного їх виду, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві, визначає динаміку та структуру загальної заборгованості та за складовими елементами, а також дозволяє зробити висновок про ефективність діяльності підприємства та створює умови для подальшого прийняття управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

В умовах кризи неплатежів особливо зростає значення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, своєчасного їх повернення та попередження безнадійних боргів.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це складова оборотних активів, яка передбачає вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення коштів з обороту, що, в свою чергу, вимагає додаткового фінансування.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами, що виникла внаслідок раніше здійснених дій та підлягає погашенню в певний строк. Кредиторська заборгованість, є одним із позикових джерел для покриття оборотних активів.

Порядок бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюються П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість". Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами.

Обсяги дебіторської заборгованості та її структура залежать від кола

зовнішніх та внутрішніх факторів. Також, з метою більш ефективного управління заборгованістю підприємства відбувається її класифікація за різними ознаками.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості включає дослідження динаміки та структури та місця в активах підприємства. Велике значення при дослідженні дебіторської заборгованості має аналіз її якості та термінів її утворення. Досліджуючи зміну структури дебіторської заборгованості з часом з врахуванням термінів оплати фірми, що передбачаються типовими договорами, можна зробити додаткові висновки про зміну якості дебіторської заборгованості.

Також дослідженню підлягають показники оборотності. Збільшення періоду оборотності дебіторської заборгованості може свідчити про погіршення умов оплати продукції (послуг) по договорах, фінансових утрудненнях у споживачів, зниженні ефективності діяльності маркетингових і збутових підрозділів та ін.

Співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю характеризує фінансову стійкість фірми та ефективність фінансового менеджменту.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПРАТ «ИНГУЛЕЦЬКИЙ ГЗК»

2.1. Характеристика базового підприємства та аналіз тенденції його розвитку

Ингулецький ГЗК – найбільший в Україні виробник залізорудного концентрату із вмістом заліза від 64% до 67%. Розробляє Ингулецьке родовище залізистих кварцитів. Комбінат розпочав свою роботу в квітні 1965 року.

Відкрите акціонерне товариство «Ингулецький гірничо-збагачувальний комбінат» засновано відповідно до рішення регіонального відділення Фонду державного майна України по Дніпропетровській області від 09.01.1997 року № 12/274-АО шляхом перетворення Ингулецького державного гірничо-збагачувального комбінату у відкрите акціонерне товариство, відповідно до Указу Президента України від 19.03.1996 року № 194/96 «Про завдання та особливості приватизації державного майна в 1996р.»

В 2011 році організаційно-правова форма підприємства змінена з відкритого акціонерного товариства на публічне акціонерне товариство у відповідності до змін в законодавстві України, а з 2016 року згідно рішення Загальних зборів акціонерів форма знов була змінена на приватне акціонерне товариство.

З листопада 2007 року ПрАТ «Ингулецький ГЗК» увійшло до складу гірничодобувного дивізіону Групи Метінвест, яка здійснює стратегічне управління гірничо-металургійним бізнесом Групи СКМ. Управляючою компанією Групи Метінвест є ТОВ «Метінвест холдинг». Метінвест є найбільшим в Україні виробників ЗРС, а також входить до 10-ки провідних світових виробників цієї сировини.

У структурному аспекті комбінат являє собою об'єднання

гірничотранспортного та дробильно-збагачувального комплексів, а також блоку допоміжних цехів і управлінської частини. Видобуток руди здійснюється відкритим способом із застосуванням прогресивної циклічно-поточної технології. Транспортування руди з глибоких горизонтів кар'єра виконується за допомогою автомобільного та конвеєрного транспорту до дробильно-збагачувального комплексу.

Підприємство спеціалізується на видобутку сирової залізної руди для виробництва залізорудного агломераційного магнетитового концентрату, з метою забезпечення металургів України та інших країн високоякісною залізорудною сировиною для подальшої переробки в металургійній промисловості для виготовлення чавуну та сталі.

На зовнішньому ринку споживачами продукції є країни, такі як Китай, Алжир, Чехія, Словаччина, Польща, Румунія та Болгарія. Внутрішній ринок країни включає основні ринки збуту, серед яких виділяються такі металургійні комбінати, як ПРАТ «ММК ім. Ілліча» (в довоєнний період), ПАТ «Запоріжсталь» та ПРАТ «Камет-Сталь».

Аналіз проводиться за даними фінансової звітності, поданої в додатках А1-А3. Розпочнемо кількісну характеристику з дослідження динаміки активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК»:

Таблиця 2.1

**Аналіз динаміки активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК»
у 2022–2024 роках, тис. грн.**

Показники	Станом на				Відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Необоротні активи	15559277	13070620	11152778	18632594	-2488657	-1917842	7479816	84,0	85,3	167,1
Оборотні активи	37290403	24192238	30207337	23206895	-13098165	6015099	-7000442	64,9	124,9	76,8
Активи	52849680	37262858	41360115	41839489	-15586822	4097257	479374	70,5	111,0	101,2

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Проведений аналіз показав, що вартість активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

суттєво скоротилась у 2022 році - на 15586822 тис. грн. або на 29,5%, проте у подальшому вона зростала - на 4097257 тис. грн. або на 11% у 2023 році, та ще на 1,2%, або на 479374 тис. грн. у 2024 році. Причинами цього стали загальні зміни у складових активів.

Так, необоротні активи скорочувались на 2488657 тис. грн. або 16% у 2022 році, у 2023 році - на 1917842 тис. грн. або на 14,7% а у 2027 році вони навпаки зросли на 67,1% або на 7479816 тис. грн. Оборотні активи, в свою чергу, зростали тільки у 2023 році на 6015099 тис. грн. (24,98%), а у 2022 та 2024 роках скоротились на 13098165 тис. грн. (35,1%) та на 7000442 тис. грн. (23,2%) відповідно.

Слід відмітити, що протягом усього періоду дослідження ПрАТ «Інгулецький ГЗК» не виділяє таку статтю, як необоротні активи та групи вибуття.

Наступним кроком, на наш погляд, необхідно оцінити структуру активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК», яку наочно подано на рисунку 2.1:

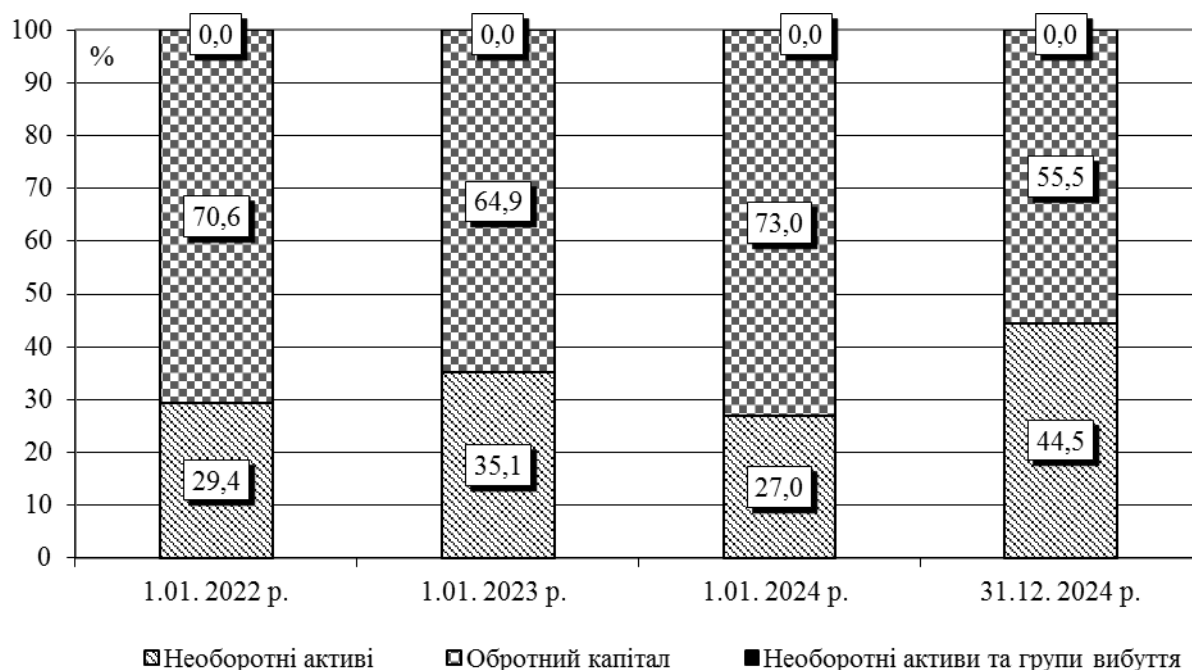

Рис. 2.3. Структура активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Діаграма ілюструє, що переважна частка в структурі активів ПрАТ

«Інгулецький ГЗК» належить оборотним активам. Протягом 2022 та 2024 років вона скорочується на 5,6 та 17,6 відсоткові пункти, а у 2023 році зростає на 8,1 відсоткові пункти.

Відповідно протилежну динаміку має питома вага необоротного капіталу – зростає у 2023 році, а її скорочення у 2022 та 2022 роки складає 5,6 та 17,6 відсоткові пункти.

Важливим моментом в господарській діяльності підприємства є визначення джерел фінансування його активів. Відповідний аналіз проведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Аналіз динаміки джерел фінансування майна
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, тис. грн.**

Показники	Станом на				Відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Власний капітал	25692884	19113023	18951215	23549527	-6579861	-161808	4598312	74,4	99,2	124,3
Довгострокові зобов'язання	2408979	1563672	1543813	2603262	-845307	-19859	1059449	64,9	98,7	168,6
Поточні зобов'язання	24747817	16586163	20865087	15686700	-8161654	4278924	-5178387	67,0	125,8	75,2
Пасиви	52849680	37262858	41360115	41839489	-15586822	4097257	479374	70,5	111,0	101,2

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

З таблиці видно, що лише у 2024 році власний капітал збільшився на 24,3%, або на 4598312 тис. грн., проте у 2022–2023 роках він дуже суттєво скоротився - на 6579861 тис. грн., або на 25,6% та на 161808 тис. грн., або на 0,8% відповідно. Такі зміни у роках пояснюється динамікою, в першу чергу, нерозподіленого прибутку підприємства.

Також у 2022-2023 роках скорочувались довгострокові зобов'язання ПрАТ «Інгулецький ГЗК» на 35,1% та на 1,3% відповідно. У 2024 році вони зросли на 68,6%, або на 1059449 тис. грн.

Також відбувається загальне скорочення обсягів поточних зобов'язань – на 8161654 тис. грн. протягом 2022 року та на 5178387 тис. грн. протягом 2024

року або на 33 та 24,8%% відповідно по роках. Проте у 2023 році вони зростали на 25,8%.

Надалі проведемо оцінку структури джерел фінансування базового підприємства. Наочно структура джерел фінансування ПрАТ «Інгулецький ГЗК» за період дослідження наведена на рисунку 2.2.

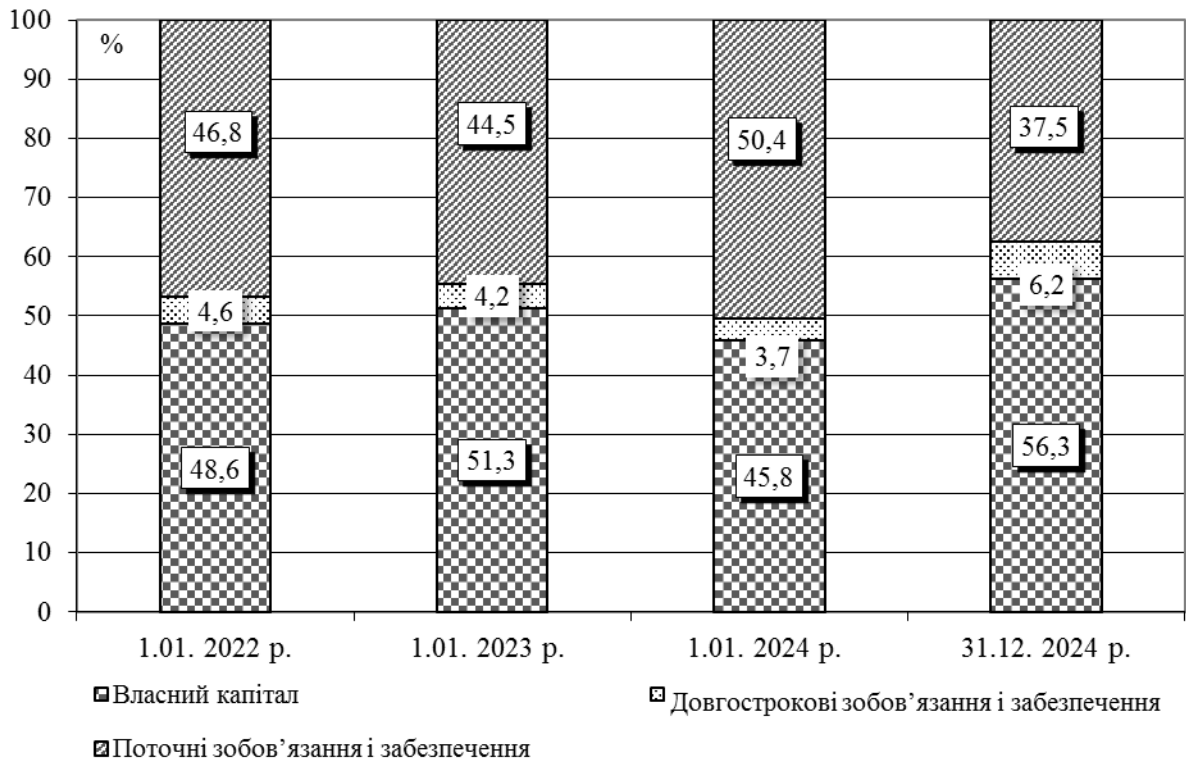

Рис. 2.2. Структура джерел фінансування активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Діаграма показує, що в структурі джерел фінансування найбільша частка на початок періоду дослідження належить власному капіталу та складає майже 48,6%. Проте далі її частка скорочується (на 5,5 відсоткові пункти у 2023 році) і на початок 2024 року в структурі пасивів переважають короткострокові зобов'язання, частка яких зростала за ці роки. Але на кінець 2024 року питома вага власного капіталу знов зростає.

Незначні зміни має динаміка питомої ваги довгострокових зобов'язань – дещо скорочується протягом 2022 та 2023 року та знов зростає до кінця 2024 року.

Структура пасивів підприємства значною мірою визначає його довгострокову платоспроможність, або фінансову стійкість. Дослідимо її більш детально.

Таблиця 2.3

**Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»
у 2022–2024 роках**

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Коефіцієнт автономії	0,49	0,51	0,46	0,56	0,03	-0,05	0,10
Коефіцієнт леверіджу	1,06	0,95	1,18	0,78	-0,11	0,23	-0,41
Коефіцієнт вартості необоротних активів	0,29	0,35	0,27	0,45	0,06	-0,08	0,18
Коефіцієнт вартості оборотних активів	0,71	0,65	0,73	0,55	-0,06	0,08	-0,18
Коефіцієнт вартості реального основного капіталу	0,29	0,35	0,26	0,44	0,05	-0,09	0,18
Чисті оборотні кошти, тис. грн.	12542586	7606075	9342250	7520195	-4936511	1736175	-1822055
Власні оборотні кошти, тис. грн.	10133607	6042403	7798437	4916933	-4091204	1756034	-2881504
Коефіцієнт маневрування	0,39	0,32	0,41	0,21	-0,08	0,10	-0,20
Коефіцієнт закріплення ВОК в запасах	8,18	6,43	16,67	17,10	-1,75	10,24	0,43

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Результати аналізу виявили скорочення коефіцієнта фінансової незалежності на 0,05 одиниці протягом 2023 року та його зростання на 0,03 одиниці протягом 2022 року та ще на 0,1 протягом 2024 року. Разом з тим слід відмітити, що значення коефіцієнта на кінець 2024 року (56%) більше за критичне, тобто ПрАТ «Інгулецький ГЗК» в своїй діяльності віддає перевагу фінансуванню за рахунок власних фінансових ресурсів.

Відповідно коефіцієнт леверіджу лише протягом 2023 року зростає і скорочується у 2022 та 2024 роках і також значно менший за критичне значення. Тобто в цілому базове підприємство може виконувати всі зобов'язання, а співвідношення між власними та позиковими фінансовими

ресурсами може бути змінено в бік збільшення залучених коштів.

Зниження протягом 2023 року коефіцієнту вартості необоротних активів у майні підприємства та відповідне зростання коефіцієнту вартості оборотних активів не може вважатися позитивною тенденцією, оскільки для базового підприємства саме необоротні активи є основою виробничої діяльності. Також негативним є поступове зменшення показника вартості реального основного капіталу в структурі майна підприємства за цей же період, оскільки цей коефіцієнт характеризує саме ту частку, що безпосередньо зайнята у виробництві і може бути ознакою зниження виробничого потенціалу підприємства.

Позитивним для підприємства є наявність протягом 2022–2024 років як чистих, так і власних оборотних коштів. Проте негативно характеризує діяльність підприємства їх скорочення у 2022 та 2024 роках, що свідчить про погіршення фінансової стійкості. Відповідно відбувається і скорочення коефіцієнта маневреності власного капіталу і на кінець 2024 року близько 20% оборотних активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» фінансується за рахунок власних ресурсів. Також відбувається скорочення коефіцієнту забезпечення ВОК запасів, що свідчить про зниження частки власних коштів підприємства при фінансуванні запасів для забезпечення безперервності операційної діяльності базового підприємства. Відповідно зростання всіх цих показників на кінець 2024 року є позитивним.

Скорочення обсягів чистих та власних оборотних коштів у 2022-2023 роках викликане скороченням обсягів власного капіталу та значними обсягами довгострокових зобов'язань на підприємстві.

Отже, зниження обсягів власного капіталу у 2022 році було викликане скороченням обсягів нерозподіленого прибутку, а тому необхідним є проведення оцінки формування фінансового результату ПрАТ «Інгулецький ГЗК» як одного з важливіших критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства. Відповідний аналіз подано у таблиці 2.4.

**Аналіз формування чистого прибутку
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2021–2024 роках, тис. грн.**

Показники	Рік				Відхилення			Темп росту,%		
	2021	2022	2023	2024	2022 від 2021	2023 від 2022	2024 від 2023	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції	40723708	12696756	8 474 300	7 793 635	-28026952	-4222456	-680665	31,2	66,7	92,0
Собівартість реалізації продукції	12495436	8 902 175	7 713 821	7 549 368	-3593261	-1188354	-164453	71,2	86,7	97,9
Валовий прибуток	28228272	3794581	760479	244267	-24433691	-3034102	-516212	13,4	20,0	32,1
Інші операційні доходи	9 335 075	3 602 453	2 161 771	1 738 120	-5732622	-1440682	-423651	38,6	60,0	80,4
Адміністративні витрати	204 498	179 009	177 303	119 389	-25489	-1706	-57914	87,5	99,0	67,3
Витрати на збут	2 577 222	1 601 983	1 593 917	2 352 581	-975239	-8066	758664	62,2	99,5	147,6
Інші операційні витрати	10332768	2 836 498	741 403	193 656	-7496270	-2095095	-547747	27,5	26,1	26,1
Фінансові результати від операційної діяльності	24448859	2779544	409627	-683239	-21669315	-2369917	-1092866	11,4	14,7	-166,8
Інші фінансові доходи	783 371	5 605	19 383	8 470	-777766	13778	-10913	0,7	345,8	43,7
Інші доходи	32 823	6 400	15 080	685	-26423	8680	-14395	19,5	235,6	4,5
Фінансові витрати	321 827	3 799 456	634 767	924 889	3477629	-3164689	290122	у 11 разів	16,7	145,7
Інші витрати	28	30 061	6 876	7 981	30033	-23185	1105	у 1073 разів	22,9	116,1
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	24943198	-1037968	-197553	-1606954	-25981166	840415	-1409401	х	19,0	813,4
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-4497097	186 709	30 317	288 957	4683806	-156392	258640	х	16,2	953,1
Чистий прибуток (збиток)	20446101	-851259	-167236	-1317997	-21297360	684023	-1150761	х	19,6	788,1

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Дані таблиці свідчать, що протягом 2022-2024 років відбувається значне скорочення чистого доходу від реалізації продукції - на 68,2%, 33,% та на 8%. На жаль, собівартість реалізованої продукції скорочується протягом усього періоду меншими темпами– на 28,2%, 13,3% та 2,1%, що негативно характеризує діяльність підприємства. Тому за ці останні три роки валовий прибуток ПрАТ «Інгулецький ГЗК» зменшується на 86,6%, на 80% та ще на 67,9%. Основними причинами цього є зменшення обсягів виробництва та

реалізації товарного концентрату, яке обумовлене вимушеним зменшенням виробництва через військову агресію зі сторони Російської Федерації.

Таку ж динаміку мають і обсяги інших операційних доходів та інших операційних витрат - вони постійно скорочуються, хоча позитивним може вважатись те, що доходи є більшими за витрати у 2022-2024 роках.

Скорочення адміністративних витрат за період пояснюється скороченням чисельності персоналу, в тому числі адміністративного.

Також можна побачити, що у 2022–2023 роках тенденцію до зменшення мали витрати на збут, проте вони зросли у 2024 році на 47,6%. Це пояснюється зростанням тарифів на залізничні перевезення, ускладнення логістики до морських шляхів відвантаження продукції. Їх зростання також є негативним у діяльності підприємства, оскільки таке збільшення у 2024 році відбувається при одночасному скороченні виручки від реалізації продукції. Оскільки в 2024 році різні види операційних витрат переважають інші доходи операційної діяльності, підприємство скорочує фінансовий результат від операційної діяльності, а у 2024 році навіть формує операційний збиток.

Наявність довгострокових фінансових зобов'язань зумовлює наявність фінансових витрат, які зросли у 2022 році у 11 разів та скоротились у 2023 році на 83,3% та знов зросли у 2024 році на 45,7% відповідно до динаміки зазначеної заборгованості. У 2022 році майже повністю скорочуються інші доходи ПрАТ «Інгулецький ГЗК», а їх зростання в наступні роки є несуттєвим.

Як наслідок, фінансовий результат до оподаткування у 2022-2024 роках є від'ємним і підприємство в кінцевому підсумку формує чистий збиток.

Тобто найбільш критичним та збитковим для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» виявився 2024 рік, коли підприємство отримало максимальний розмір чистого збитку.

Таким чином, за результатами діяльності в останні роки ПрАТ «Інгулецький ГЗК» суттєво погіршує свій фінансовий стан. За цей період у підприємства скоротились обсяги капіталу, воно є збитковим, що негативно впливає на показники його фінансової стійкості.

2.2. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Господарська діяльність підприємства супроводжується платіжними відносинами з різними постачальниками та покупцями. У результаті частина розрахунків здійснюється одразу, а частина – переходить до розряду заборгованості. В умовах воєнних дій та нестійкості економічних зав'язків перед господарюючими суб'єктами постала проблема різкого зростання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Дослідження стану дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» розпочнемо з оцінки її динаміки:

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, тис. грн.

Показники	Станом на				Відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Векселі одержані	5288	5288	5288	5288	0	0	0	100,0	100,0	100,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	29689714	12703188	12546228	5927188	-16986526	-156960	-6619040	42,8	98,8	47,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	5367180	3755791	3817821	4396590	-1611389	62030	578769	70,0	101,7	115,2
з бюджетом	5178476	3203415	3220684	3221504	-1975061	17269	820	61,9	100,5	100,0
за виданими авансів	188704	552376	597137	1175086	363672	44761	577949	292,7	108,1	196,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	473373	6343452	12640537	12156886	5870079	6297085	-483651	1340,1	199,3	96,2
Дебіторська заборгованість	35535555	22807719	29009874	22485952	-12727836	6202155	-6523922	64,2	127,2	77,5

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

З таблиці видно, що загальні обсяги дебіторської заборгованості в цілому зменшуються. Так, вони скоротились на 12727836 тис. грн., або на 35,8% у 2022 році, та ще на 22,5%, або на 6523922 тис. грн. протягом 2024 року, хоча зростали на 6202155 тис. грн. або на 27,2% у 2023 році.

У складі загальної відбувається значне скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги - у 2022 році на 16986526 тис. грн. або на 57,2%, на 1,2% або на 156960 тис. грн. у 2023 році, та у 2024 році на 6619040 тис. грн., або на 52,8%. Причинами такої динаміки можна назвати загальне зниження обсягів реалізації та надходжень від покупців, викликані порушенням господарських зв'язків внаслідок воєнних дій та втрати територій (металургійні комбінати міста Маріуполь), втратою морських портів для відвантаження продукції за кордон, погіршенням загальної економічної ситуації в країні.

В цілому слід відмітити, що для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» характерним є перевищення обсягів товарної дебіторської заборгованості над нетоварною, але на кінець 2024 року ситуація вирівнюється. Наочно це видно з рис. 2.3:

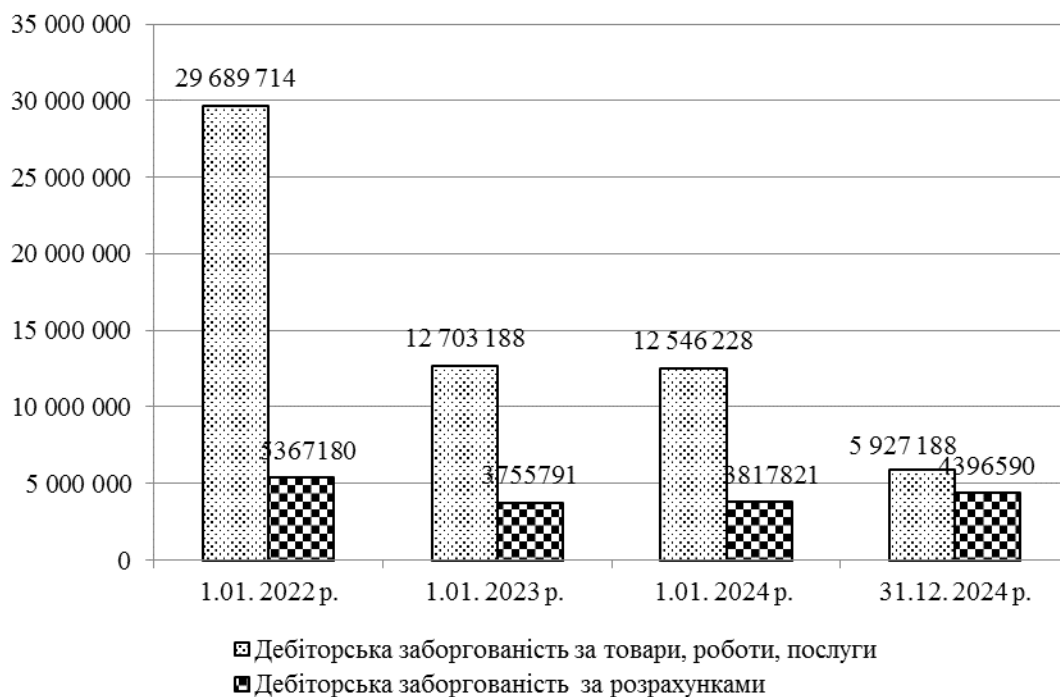

Рис. 2.3. Динаміка товарної та нетоварної дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, тис. грн.

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38-39]

Частину дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» оформлено векселями, але, як видно з таблиці, їх обсяги в цілому є незначними та незмінними.

Постійно змінюються обсяги такого виду дебіторської заборгованості з розрахунків як розрахунки з бюджетом – скорочуються у 2022 році та несуттєво зростають у 2023 та 2024 роках.

З балансу видно, що дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2022-2024 роках також значно зросла – на 363672 тис. грн., або у 3 рази, на 447961 тис. грн., або на 8,1% відповідно та у 2024 році на 577949 тис. грн, або майже вдвічі. На таке зростання вплинули умови укладених договорів щодо постачання продукції комбінату.

Інша дебіторська заборгованість – зростає у 2022 та 2023 роках у 13 разів та у 2 рази, та скорочується на 3,8% у 2024 році. У складі дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» відсутня заборгованість з внутрішніх розрахунків.

Наступним кроком проаналізуємо структуру дебіторської заборгованості:

Таблиця 2.6

**Аналіз структури дебіторської заборгованості
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, %**

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Векселі одержані	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	83,5	55,7	43,2	26,4	-27,9	-12,4	-16,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	15,1	16,5	13,2	19,6	1,4	-3,3	6,4
з бюджетом	14,6	14,0	11,1	14,3	-0,5	-2,9	3,2
за виданими авансів	0,5	2,4	2,1	5,2	1,9	-0,4	3,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	1,3	27,8	43,6	54,1	26,5	15,8	10,5
Дебіторська заборгованість	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x	x

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

З таблиці видно, що найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості у 2022-2023 роках займає заборгованість за товари, роботи, послуги, хоча в цілому за період дослідження її частка суттєво скорочується. При цьому зростає частка іншої поточної дебіторської заборгованості – до

54,1%.

Заборгованість за розрахунками також дещо зростає, а саме за виданими авансами у 2022-2024 роках та за розрахунками з бюджетом у 2024 році.

Незначною є питома вага дебіторської заборгованості, оформленої векселями та дебіторської заборгованості за виданими авансами.

ПрАТ «Інгулецький ГЗК» має довгострокову дебіторську заборгованість лише на початок 2022 року в обсязі 1103 тис. грн та повністю інкасує її до кінця року.

Наступним кроком необхідно оцінити місце дебіторської заборгованості в активах ПрАТ «Інгулецький ГЗК» (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

**Аналіз місця дебіторської заборгованості в активах ПрАТ
«Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, %**

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Частка дебіторської заборгованості за товари в оборотних активах	79,6	52,5	41,5	25,5	-27,1	-11,0	-16,0
Частка дебіторської заборгованості за товари в активах	56,2	34,1	30,3	14,2	-22,1	-3,8	-16,2
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах	95,3	94,3	96,0	96,9	-1,0	1,8	0,9
Частка дебіторської заборгованості в активах	67,2	61,2	70,1	53,7	-6,0	8,9	-16,4
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	5,0	2,7	2,5	3,5	-2,3	-0,2	1,0
Співвідношення товарних дебіторської та кредиторської заборгованості	4,4	7,4	2,6	1,2	3,0	-4,8	-1,3

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Отже, слід відмітити значну частку дебіторської заборгованості як загальної, так і товарної у структурі майна підприємства в цілому, та оборотних активах зокрема. Так, хоча питома вага дебіторської заборгованості товарного характеру в майні та оборотних активах в тому числі, скорочується протягом 2022-2024 років, вона все одно залишається чималою.

Одночасно частка дебіторської заборгованості загальної в оборотних

активах скорочується у 2022 році на 1 відсоткові пункти та зростає протягом 2023-2024 років. А у структурі всіх активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» вона навпаки зростає протягом 2023 року та скорочується за 2022 та 2024 роки, хоча все одно залишається значною – 53,7% на кінець періоду.

Негативно характеризує стан розрахунково-платіжної дисципліни значні розміри коефіцієнту співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Найгірші значення цей показник мав на початок 2022 року, і хоча протягом року його значення знижується, він все одно значно перевищує рекомендоване. Це означає, що кредиторської заборгованості не вистачає для фінансування дебіторської, тому підприємство залучає інші фінансові ресурси.

Проаналізуємо більш детально кредиторську заборгованість ПрАТ «Інгулецький ГЗК» як джерела фінансування дебіторської (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Аналіз динаміки кредиторської заборгованості
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, тис. грн.**

Показники	Станом на				Відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	5328	150007	159800	165297	144679	9793	5497	2815,4	106,5	103,4
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6716446	1719869	4891475	4771738	-4996577	3171606	-119737	25,6	284,4	97,6
Поточні зобов'язання за розрахунками:										
за розрахунками з бюджетом	292834	36236	267624	10240	-256598	231388	-257384	12,4	738,6	3,8
за розрахунками зі страхування	13041	4955	9082	3003	-8086	4127	-6079	38,0	183,3	33,1
за розрахунками з оплати праці	50951	18540	33290	8348	-32411	14750	-24942	36,4	179,6	25,1
за одержаними авансами	478	250629	219	236	250151	-250410	17	у 524 рази	0,1	107,8
за розрахунками з учасниками	33	6436113	6436113	1613736	6436080	0	-4822377	у 195033 рази	100,0	25,1
Кредиторська заборгованість	7079111	8466342	11637803	6407301	1387231	3171461	-5230502	119,6	137,5	55,1

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

В цілому кредиторська заборгованість ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022-2023 роках значно зростає – на 19,6% та 375%, проте у 2024 році вона скорочується на 44,9%. У її складі слід відмітити різкі коливання у 2022 році.

Так, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – скорочується у 2022 році на 4996577 тис грн., або на 74,4%, зростає майже втричі, або на 3171606 тис. грн у 2023 році, а скорочення у 2024 році є незначним – на 2,4%. Також слід відмітити, що за весь період дослідження підприємство не оформлює кредиторську заборгованість векселями.

Негативним в діяльності підприємства є зростання заборгованості за розрахунками, зокрема за одержаними авансами, які зросли у 524 рази протягом 2022 року, на 7,8% протягом 2024 року, хоча і майже повністю скорочувались у 2023 році. Інші зобов'язання за розрахунками зростають протягом 2022-2023 років та скорочуються у 2024 році.

Наочно співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю подано на рисунку 2.4:

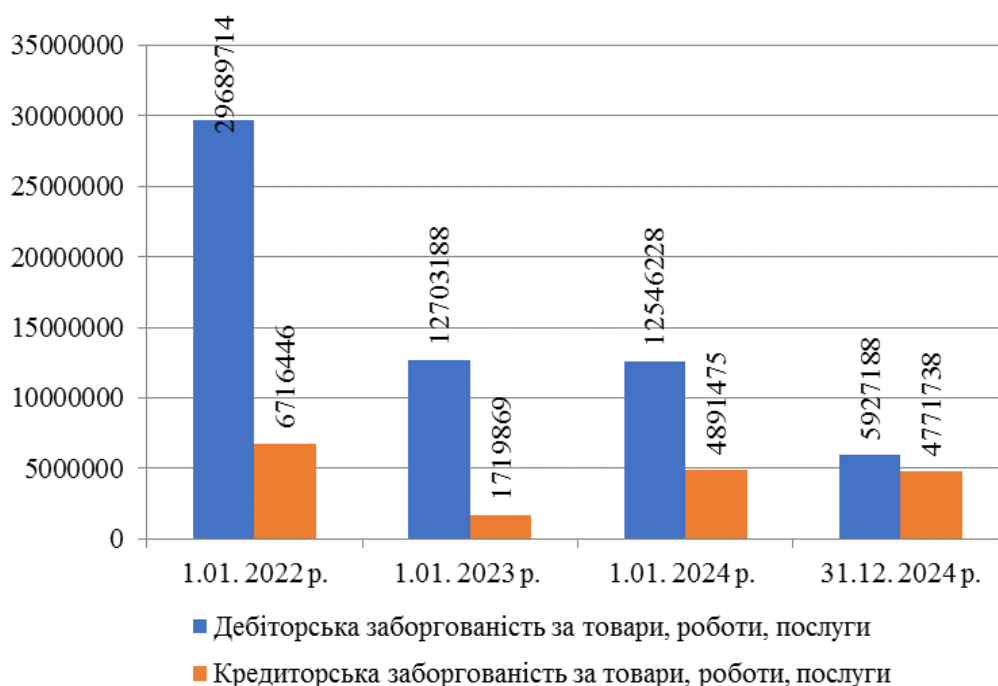

Рис. 2.4. Співвідношення обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, тис. грн.

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38-39]

Привертають увагу значні обсяги заборгованості за розрахунками з учасниками, особливо у 2022 році. Її обсяг не змінюється і в 2023 році і частково погашається лише у 2024 році. За цією статтею підприємство відображає обсяги нарахованих, проте невиплачених дивідендів.

Важливим моментом є аналіз структури кредиторської заборгованості, який проведено в таблиці 2.9:

Таблиця 2.9

**Аналіз структури кредиторської заборгованості
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, %**

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0,1	2,1	2,3	2,3	2,0	0,1	0,1
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	94,9	20,3	42,0	74,5	-74,6	21,7	32,4
Поточні зобов'язання за розрахунками:	5,0	79,7	58,0	25,5	74,6	-21,7	-32,4
за розрахунками з бюджетом	4,1	0,4	2,3	0,2	-3,7	1,9	-2,1
за розрахунками зі страхування	0,2	0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0
за розрахунками з оплати праці	0,7	0,2	0,3	0,1	-0,5	0,1	-0,2
за одержаними авансами	0,0	3,0	0,0	0,0	3,0	-3,0	0,0
за розрахунками з учасниками	0,0	76,0	55,3	25,2	76,0	-20,7	-30,1
Кредиторська заборгованість	100,00	100,00	100,00	100,00	x	x	x

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Дані таблиці свідчать, що на початок періоду дослідження переважна частка у структурі кредиторської заборгованості належить заборгованості за товари, роботи, послуги, хоча на кінець 2022 року вона значно скорочується. Разом з тим, до кінця 2024 року частка цієї статті знов суттєво зростає – до 25,5%.

Іншою вагомою статтею у структурі кредиторської заборгованості є заборгованість за розрахунками, а в її складі - перед учасниками (питома вага складає 76% на кінець 2022 року та 25,2% на кінець 2024 року.)

Оцінка дебіторської заборгованості підприємства неможлива без аналізу

ліквідності. Розрахунки для цього проводяться за допомогою програми Microsoft Excel, а результати зведено до наступної таблиці 2.10:

Таблиця 2.10

Аналіз ліквідності ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках

Показники	Норматив	Станом на				Відхилення		
		01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	[0,2–0,5]	0,00	0,00	0,01	0,01	-0,001	0,011	-0,006
Коефіцієнт «критичної оцінки»	[0,6–0,8]	1,46	1,40	1,43	1,46	-0,05	0,02	0,04
Коефіцієнт поточної ліквідності	[1–2;3]	1,51	1,46	1,45	1,48	-0,05	-0,01	0,03

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Результати розрахунків свідчать, що ПрАТ «Інгулецький ГЗК» можна вважати ліквідним в поточний момент, тобто підприємство може погасити свою заборгованість у найближчий час. Про це свідчать розраховані значення окремих коефіцієнтів ліквідності.

Коефіцієнт поточної ліквідності протягом 2022–2024 років перебуває в межах нормативних значень, хоча має місце тенденція до його зниження. Це означає покриття поточних боргів підприємства поточними активами.

Показник критичної оцінки протягом 2022–2024 років більше за норматив, хоча також відбувається його поступове скорочення. На надмірні значення цього показника впливають значні обсяги дебіторської заборгованості, які залишаються суттєвими, не дивлячись на скорочення.

Не відповідає нормативному коефіцієнт абсолютної ліквідності. Причинами цього є незначні обсяги активів у найбільш ліквідній формі (грошових коштів та їх еквівалентів), відсутність поточних фінансових інвестицій, зростання поточних зобов'язань, зокрема кредиторської заборгованості. Проте для підприємства гірничодобувної галузі, на відміну, від торговельного, така ситуація може вважатись нормальною.

Іншим важливим аспектом аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК» є оцінка ліквідності його балансу.

Необхідне для проведення оцінки групування активів та пасивів підприємства проведене в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Групування активів та пасивів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках

Показники	Станом на				Показники	Станом на			
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.		01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.
Найбільш ліквідні активи	78320	31374	264461	106498	Пасиви, які є терміновими	7079111	8616349	11797603	6572598
Активи, які швидко реалізуються	35575739	22807719	29082065	22485952	Короткострокові пасиви	17668706	7969814	9067484	9114102
Активи, які повільно реалізуються	1636344	1353145	860811	614445	Довгострокові пасиви	2408979	1563672	1543813	2603262
Активи, які важко реалізувати	15559277	13070620	11152778	18632594	Постійні (стійкі пасиви)	25692884	19113023	18951215	23549527
Активи	52849680	37262858	41360115	41839489	Пасиви	52849680	37262858	41360115	41839489

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Проведене групування дозволяє оцінити ліквідність балансу базового підприємства, проте для зручності та наочності отримані нерівності доцільно подати у вигляді наступної таблиці:

Таблиця 2.12

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках

Нормативне значення	Станом на			
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.
$A1 \geq П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$
$A2 \geq П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$
$A3 \geq П3$	$A3 < П3$	$A3 < П3$	$A3 < П3$	$A3 < П3$
$A4 \leq П4$	$A4 > П4$	$A4 > П4$	$A4 < П4$	$A4 < П4$

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Проведений аналіз засвідчив, що баланс ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022-2024 роках є неліквідним. За всіма звітними датами має місце

невідповідність за першою нерівністю, тобто підприємство є неліквідним у поточному періоді. Що стосується ліквідності на більш довготривалий термін, то підприємство може важитися ліквідним, про що свідчать результати порівняння другої групи активів та пасивів. Що стосується третьої групи активів і пасивів, то тут знов наявна невідповідність. Як наслідок виникає порушення за активами, які важко реалізувати, та постійними (стійкими) пасивами.

Ефективність використання дебіторської заборгованості підприємства характеризується показниками її оборотності, аналіз яких подано в табл. 2.13:

Таблиця 2.13

**Аналіз показників оборотності
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, дні**

Показники	Рік			Відхилення	
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2022
Оборотність активів підприємства	1278	1670	1922	392	252
Оборотність поточних активів	872	1155	1234	284	78
Оборотність запасів	44	33	18	-11	-15
Оборотність власного капіталу	635	809	982	173	173
Оборотність дебіторської заборгованості	827	1101	1189	274	89
Оборотність кредиторської заборгованості	223	434	424	211	-9
Операційний цикл	645	569	445	262	74
Фінансовий цикл	526	429	222	51	83

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Проаналізувавши результати розрахунків, можна сказати, що в цілому динаміка ділової активності ПрАТ «Інгулецький ГЗК» має негативний характер. Так, має місце зростання періодів обороту майже за всіма показниками підприємства.

Взагалі зростання періодів обороту відповідних активів означає, що відбувається уповільнення вивільнення грошових коштів, інвестованих у такі активи. Причинами цього є значне скорочення виручки від реалізації при

менших темпах скорочення обсягів відповідних активів.

Також негативно характеризує всю діяльність ПрАТ «Інгулецький ГЗК» зростання операційного та фінансового циклів, що є свідченням додаткового залучення коштів в оборот підприємства.

Важливим моментом для підприємства є порівняння умов комерційного кредитування. Вони дозволяють порівняти обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості у відносних показниках ефективності їх використання:

Таблиця 2.14

**Аналіз умов комерційного кредитування
ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, дні**

Показник	Рік			Показник	Рік			Умови комерційного кредитування		
	2022	2023	2024		2022	2023	2024	2022	2023	2024
Дебіторська заборгованість загальна	827	1101	1189	Кредиторська заборгованість загальна	220	427	417	-607	-674	-773
Дебіторська заборгованість товарна	601	537	427	Кредиторська заборгованість товарна	120	140	223	-482	-396	-204
Дебіторська заборгованість нетоварна	226	564	762	Кредиторська заборгованість нетоварна	101	287	194	-125	-278	-569

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38 39]

Порівнюючи періоди обороту загальної дебіторської та кредиторської заборгованості, можна побачити, що ПрАТ «Інгулецький ГЗК» має незадовільні умови комерційного кредитування, оскільки вимушено сплачувати власні рахунки раніше, ніж надійдуть кошти від дебіторів.

Діаграма 2.5 ілюструє, що протягом усього періоду дослідження ПрАТ «Інгулецький ГЗК» не має переваг при здійсненні товарних розрахункових операцій з контрагентами, хоча слід відмітити щорічне покращення умов комерційного кредитування – у 2023-2024 роках розриви між терміном сплати дебіторами та кредиторами зменшуються.

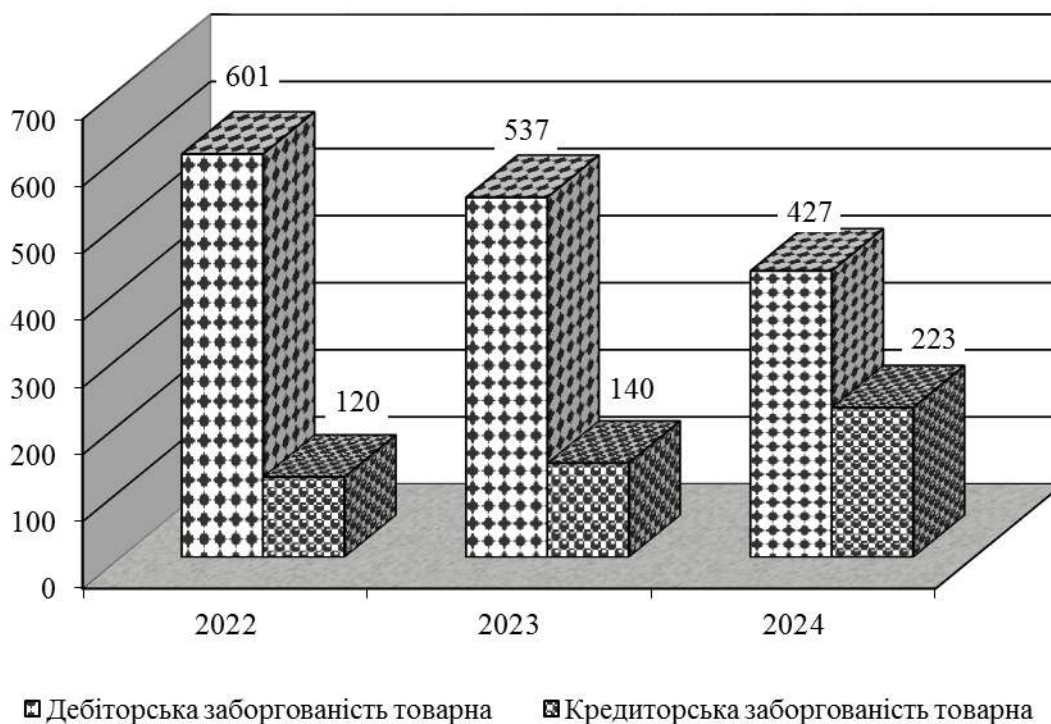

Рис. 2.5. Порівняння умов комерційного кредитування за товарною заборгованістю ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках, дні

Джерело: розраховано автором на основі [37, 38-39]

Така ж ситуація має місце і при розрахунках за нетоварною заборгованістю.

Таким чином, процес стан дебіторської та кредиторської заборгованостей ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022–2024 роках не може вважатись задовільним. Хоча відбувається скорочення обсягів заборгованості як товарного, так і нетоварного характеру та покращення умов комерційного кредитування, одночасно відбувається зростання періодів оборотності за всіма показниками. Причинами цього виступають негативні фактори, зокрема скорочення як виручки, так і відповідних видів активів і зобов'язань.

Висновки до розділу 2

ПрАТ «Інгулецький ГЗК» займається відкритим видобутком руд чорних металів, їх збагаченням та виготовленням концентрату.

Результати проведеного аналізу тенденцій розвитку ПрАТ «Інгулецький ГЗК» виявили негативні моменти. Так, вартість активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» суттєво скоротилась у 2022 році - на 30%, хоча у подальшому вона зростала. В свою чергу, необоротні активи скорочувались у 2022 та 2023 роках, але у 2024 році вони навпаки зросли. Оборотні активи зростали тільки у 2023 році, а у 2022 та 2024 роках навпаки скоротились. В результаті переважна частка в структурі активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» належить оборотному капіталу.

Динаміка пасивів забезпечується у 2022-2024 роках переважно змінами власного капіталу ПрАТ «Інгулецький ГЗК», який у 2022 році скорочується на 25% та ще на 1% у 2023 році, хоча протягом 2024 року він зростає. Причинами таких змін є коливання обсягів нерозподіленого прибутку. Такою ж динамікою характеризуються довгострокові зобов'язання та забезпечення, а поточних зобов'язання та забезпечення в цілому за 3 роки скоротились.

В структурі джерел фінансування майна суттєво скорочується частка поточних зобов'язань та зростає власного капіталу, що є позитивним в діяльності ПрАТ «Інгулецький ГЗК», оскільки свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства.

Це підтверджується розрахованими показниками фінансової стійкості підприємства, аналіз яких виявив зростання фінансування за рахунок власного капіталу (коефіцієнт автономії виріс до 56%) і відповідно скорочення запозичених ресурсів. Негативним для підприємства є зменшення обсягів власних та чистих оборотних коштів у 2022 та 2024 роках.

За останні роки відбувається значне скорочення чистого доходу від реалізації продукції - на 68%, 33% та на 8%. На жаль, собівартість реалізованої продукції скорочується протягом усього періоду меншими темпами - на 28%,

13% та 2%, що негативно характеризує діяльність підприємства. Тому за ці останні три роки валовий прибуток ПрАТ «Інгулецький ГЗК» також зменшується. Основними причинами цього є зменшення обсягів виробництва та реалізації товарного концентрату, яке обумовлене вимушеним зменшенням виробництва через військову агресію зі сторони РФ.

Серед операційних витрат значний негативний вплив мало зростання витрат на збут, викликане зростанням тарифів на залізничні перевезення, ускладненням логістики сухопутними шляхами при відвантаженні продукції.

Негативний вплив також мало зростання фінансових витрат, що і кінцевому підсумку зумовило у 2022-2024 роках чистий збиток.

Загальні обсяги дебіторської заборгованості зменшуються. У їх складі відбувається значне скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги - на 57,2%, на 1,2% та на 52,8% відповідно по роках.

В цілому слід відмітити, що для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» характерним є перевищення обсягів товарної дебіторської заборгованості над нетоварною, але на кінець 2024 року ситуація вирівнюється.

Зокрема, дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2022-2024 роках також значно зросла, на що вплинули умови укладених договорів щодо постачання продукції комбінату. Привертає увагу значне зростання іншої дебіторської заборгованості.

В цілому найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості займає заборгованість за товари, роботи, послуги, хоча за період дослідження її частка суттєво скорочується, але зростає частка іншої поточної дебіторської заборгованості – до 54,1%.

Необхідно відмітити значну частку дебіторської заборгованості як загальної, так і товарної у структурі майна підприємства в цілому, та оборотних активах зокрема. Це є свідченням порушення регулярності та своєчасності платежів. Також негативно характеризує стан розрахунково-платіжної дисципліни коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, який перевищує рекомендоване значення.

У складі кредиторської заборгованості щороку скорочується обсяг заборгованості за товари, роботи, послуги. Також має місце значне зростання обсягів заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями та за одержаними авансами. Але найбільше привертає увагу зростання обсягів заборгованості за розрахунками з учасниками, особливо у 2022 році. Її обсяг не змінюється і в 2023 році і частково погашається лише у 2024 році. В структурі поточної кредиторської заборгованості переважна частка належить розрахункам з учасниками та заборгованості за товари, роботи, послуги.

За результатами аналізу коефіцієнтів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» можна вважати ліквідним в поточний момент, тобто підприємство може погасити свою заборгованість у найближчий час. Проведений аналіз засвідчив, що баланс ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2022-2024 роках є неліквідним через незначні обсяги грошових коштів та значні обсяги дебіторської заборгованості.

Динаміка ділової активності підприємства має негативний характер, зокрема, відбувається зростання періодів обороту майже за всіма показниками оборотності. Порівнюючи періоди обороту дебіторської та кредиторської заборгованості, можна побачити, що ПрАТ «Інгулецький ГЗК» має незадовільні умови комерційного кредитування, оскільки вимушено сплачувати власні рахунки раніше, ніж надійдуть кошти від дебіторів.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПРАТ «ИНГУЛЕЦЬКИЙ ГЗК»

3.1. Розробка кредитної політики ПрАТ «Ингулецький ГЗК»

Аналіз фінансової діяльності ПрАТ «Ингулецький ГЗК» за результатами 2022-2024 років виявив такі основні проблеми:

скорочення обсягів дебіторської заборгованості підприємства, як загальної, так і її складових;

подовження термінів непогашення дебіторської заборгованості всіх видів з понад 12 місяців;

фінансування дебіторської заборгованості за рахунок довгострокових власних ресурсів;

зростання термінів обороту дебіторської та кредиторської заборгованості, а також інших активів;

суттєві збитки діяльності.

Всі ці причини зумовлюють необхідність розробки ефективної кредитної політики для ПрАТ «Ингулецький ГЗК».

Перевагами широкого впровадження кредитної політики у відносинах з покупцями є зростання обсягу реалізації продукції, а також збільшення доходів і прибутку підприємства, особливо в умовах високої ринкової конкуренції.

Серед недоліків кредитної політики можна виділити:

- можливість виникнення безнадійної дебіторської заборгованості.
- додаткові фінансові витрати, які можуть виникнути при залученні короткострокових банківських кредитів для покриття дебіторської заборгованості.

- альтернативні витрати, пов'язані з відволіканням грошових коштів із обороту.

Іноді існує хибне уявлення, що управління дебіторською заборгованістю зводиться лише до збалансування її обсягу з кредиторською заборгованістю підприємства. Проте, цього недостатньо, оскільки підприємство повинно виконувати свої зобов'язання перед кредиторами незалежно від того, отримує воно платежі від дебіторів чи ні. На наш погляд, більш важливим є забезпечення високої якості дебіторської заборгованості та прискорення її оборотності.

За результатами проведеного аналізу доцільно рекомендувати ПрАТ «Інгулецький ГЗК» проведення кредитної політики за такими основними етапами (рис. 3.1):

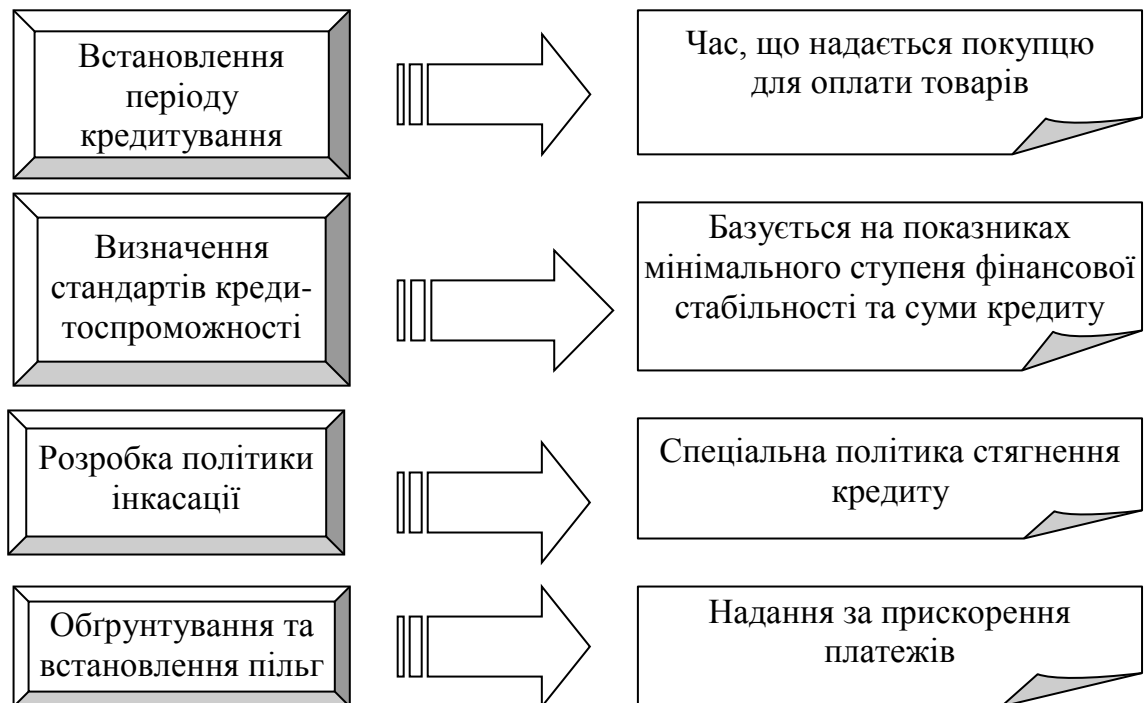

Рис. 3.1. Механізм управління дебіторською заборгованістю ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Джерело: складено автором на основі [15, 43]

Період кредитування підприємство визначає як середній термін погашення дебіторської заборгованості в днях, який можна обчислити на основі даних попередніх періодів у середньому по галузі. Цей показник може бути взятий з аналогічних підприємств або розрахований для конкретного підприємства-постачальника. Для обчислення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості використовуються такі вихідні дані: виручка від

реалізації продукції в кредит, середній розмір дебіторської заборгованості та тривалість періоду аналізу в днях.

Прогноз розміру виручки від реалізації має особливе значення, оскільки на ньому ґрунтуються всі інші розрахунки. Збільшення терміна, наданого для сплати рахунків, може призвести до залучення нових покупців, зростання попиту на товар та обсяги продажу. На основі маркетингових досліджень формуються три варіанти прогнозу обсягу продажу: оптимістичний, песимістичний і середній.

Враховуючи результати строковості дебіторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК», доцільно рекомендувати встановити період її погашення до 90 днів, повернувшись до показників 2021 року.

Обґрунтовуючи доцільність надання відстрочок платежу покупцям продукції, важливо оцінити, як збільшення інвестицій у дебіторську заборгованість вплине на:

- загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства (частка в сукупних оборотних активах);
- коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості (частка в загальній дебіторській заборгованості);
- середній період інкасації та кількість оборотів дебіторської заборгованості;
- обсяг додаткових доходів, поточних витрат і прямих фінансових втрат.

Основою формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту є їхня кредитоспроможність. Система стандартів оцінки покупців включає такі елементи: визначення системи характеристик для оцінки кредитоспроможності різних груп покупців, формування експертизи інформаційної бази для оцінки кредитоспроможності, вибір методів оцінки характеристик кредитоспроможності, групування покупців за рівнем кредитоспроможності та диференціацію кредитних умов відповідно до цього рівня.

При встановленні стандарту кредитоспроможності ПрАТ «Інгулецький

ГЗК» необхідно врахувати максимально допустимі рівні ризику, що пов'язані з розрахунком оптимального співвідношення між обсягом продажу в кредит та можливими втратами при кредитуванні покупців різних класів. Зростання прибутку від збільшення обсягу продажу в кредит повинно перевищувати потенційні збитки від продажу товару менш надійним покупцям.

Оцінка можливих втрат від продажу в кредит включає в себе аналіз кредитоспроможності потенційних та реальних покупців, встановлення відповідних кредитних рейтингів і ризиків неповернення для них, а також подальшу оцінку обсягу можливих втрат від кредитування покупців різних класів. Зазвичай для покупців з різним рівнем кредитоспроможності встановлюються різні умови кредитування: чим нижчий кредитний рейтинг покупця, тим суворішими є умови кредитування.

Шкала коефіцієнтів ймовірності погашення дебіторської заборгованості може бути представлена таблицею 3.1.

Таблиця 3.1

Шкала визначення коефіцієнтів погашення заборгованості окремими дебіторами підприємства при наданні комерційного кредиту

Якісні характеристики дебітора та умов заборгованості	Виконання термінів погашення заборгованості		
	Термін оплати не настав	З простроченим терміном оплати	
		до 90 днів	понад 90 днів
1. Забезпечена товарна дебіторська заборгованість: - банківською гарантією, зарученням, страхуванням; - векселем або заставою майна дебітора	1,0 0,9 – 1,0 0,8 – 0,9	0,7 0,6 – 0,7 0,5 – 0,6	0,6 0,5 – 0,6 0,4 – 0,5
2. Дебітор є засновником (акціонером) підприємства або його дочірнім підприємством (з участю в капіталі понад 30%)	0,7 – 0,8	0,4 – 0,5	0,3 – 0,4
3. Дебітор має довгострокові господарські зв'язки з підприємством	0,5 – 0,6	0,3 – 0,4	0,2 – 0,3
4. Дебіторські зобов'язання, що виникали раніше, погашалися у встановлений термін	0,4 – 0,5	0,2 – 0,3	0,1 – 0,2
5. Надання кредиту певному кредитору, як співпраця з ним, носить разовий характер	0,3 – 0,4	0,1 – 0,2	0 – 0,1
6. Дебітор отримав новий кредит при непогашенні попереднього	0,2 – 0,3	0 – 0,1	0

Джерело: складено автором на основі [34]

Враховуючи ці коефіцієнти ймовірності повернення дебіторської заборгованості, доцільно рекомендувати ПрАТ «Інгулецький ГЗК» співпрацювати з покупцями 1-4 категорії, а для покупців 5-6 категорій впроваджувати систему повної передоплати.

При цьому, на цьому етапі реалізації кредитної політики підприємства важливо пам'ятати, що основною метою є не лише скорочення кількості ненадійних покупців, але й максимізація прибутку шляхом співвідношення додаткового прибутку з додатковими витратами.

Ключовим аспектом управління дебіторською заборгованістю є підвищення її якості. Цю мету можна досягти через:

- всебічну оцінку фінансового стану потенційних кредиторів, їхньої платоспроможності, репутації, терміну існування, а також кон'юнктурної стадії в галузі, в якій працюють партнери.

- диверсифікацію клієнтури.

- визначення максимальної суми боргу в цілому та на одного клієнта (лімітування дебіторської заборгованості).

- використання різних форм забезпечення повернення боргу (застава, страхування, гарантії банків або третіх осіб, оформлення забезпеченим векселем тощо).

- підвищення ефективності штрафних санкцій щодо боржників.

Для визначення складу платоспроможних дебіторів доцільно проводити періодичні обстеження.

Управління інкасацією дебіторської заборгованості передбачає розробку ряду заходів для погашення заборгованості, терміни сплати якої вже минули. Основні етапи процесу погашення дебіторської заборгованості наведено в таблиці 3.2.

Першим кроком інкасації дебіторської заборгованості для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» є проведення всебічного аналізу структури та динаміки простроченої заборгованості за термінами, видами продукції та дебіторами, а також оцінка реальної вартості дебіторської заборгованості. Далі

встановлюється оперативний зв'язок з дебітором для підтвердження боргу.

Таблиця 3.2

Етапи процесу погашення дебіторської заборгованості

Етапи	Зміст
1. Складання списку боржників	Систематизація, упорядкування боржників за сумою боргу, строками, фінансовим станом.
2. Складання графіку роботи з боржниками	План щоденних заходів: переговори, листи, договори, відключення, заліки.
3. Узгодження дій з погашення заборгованості.	Графіки погашення заборгованості, аналіз балансів, інформація про дебіторів дебітора.
4. Самостійні дії з погашення боргу	Оформлення заборгованості векселем, факторинг, договір цесії тощо.

Джерело: складено автором на основі [5]

Наступним кроком необхідно провести складання графіку роботи з дебіторами. Необхідно, щоб заходи проводилися сумісно з дебітором.

Наступний етап інкасації дебіторської заборгованості – оцінка необхідності та можливості використання інструментів досудового погашення заборгованості. Основні методи досудової інкасації дебіторської заборгованості наведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Заходи досудової інкасації дебіторської заборгованості

Заходи	Зміст
1. Нагадування по телефону	Щоденно або 2-3 рази на тиждень
2. Письмове нагадування	У листі вказуються пропозиції з узгодження графіку погашення дебіторської заборгованості, а також можливості
3. Письмове нагадування на офіційному рівні	У листі вказується необхідність узгодження графіку погашення заборгованості до встановленого терміну
4. Узгодження графіків погашення	Графік в якості пропозиції доповнює договір сторін з вказівкою на санкції за його невиконання
5. Отримання інформації про дебіторів дебітора	Разом з дебітором з'ясовується можливість проведення взаємозаліку, активізується маркетинг дебітора
6. Проведення взаємозаліку	Оформлюється угодою всіх учасників взаємозаліку або простим векселем
7. Рефінансування заборгованості	Оформлюється простий чи перевідний вексель, за яким дебітор виступає платником, укладання факторингової угоди
8. Реструктуризація заборгованості	Зміна сторін угоди, форми та терміну виконання
9. Реалізація продукції та майна дебітора	Дебітор передає права на реалізацію продукції та майна за узгодженим списку

Джерело: складено автором на основі [5]

Урегулювання досудових формальностей відбувається шляхом подачі претензії, яка є документом, що підтверджує вжиті підприємством-кредитором заходи для досудового врегулювання суперечки. Господарський кодекс України суттєво звужує коло випадків, коли досудове врегулювання суперечок є обов'язковим.

Щодо дебіторів, які продовжують порушувати терміни сплати заборгованості навіть після вжитих заходів, необхідно вдаватись до примусового стягнення через суд. Після винесення судового рішення видається наказ, який служить виконавчим документом. Якщо боржник не в змозі сплатити борг, підприємство-кредитор може подати позов до суду для відкриття справи про банкрутство.

У разі визнання дебітора банкрутом, дебіторська заборгованість буде списана як безнадійна, що відповідно відобразиться у фінансових результатах. Списані борги зараховуються на рахунок резерву сумнівних боргів, а якщо резерв не створено, то списуються безпосередньо на фінансові результати, тобто на збитки підприємства-кредитора [18].

В управлінні дебіторською заборгованістю одним із можливих етапів є реструктуризація. Потреба в реструктуризації товарної дебіторської заборгованості може виникнути не лише під час внутрішньої фінансової реструктуризації підприємства-постачальника в умовах загрози банкрутства, але й при виявленні ознак легкої кризи, пов'язаної зі зниженням рівня абсолютної платоспроможності та появою постійної потреби у залученні додаткових позикових коштів для виконання поточних платежів.

Процедура реструктуризації відрізняється від політики управління дебіторською заборгованістю своєю гнучкістю, необов'язковістю, але чіткою цілеспрямованістю. Необхідність змінювати структуру та обсяг торгової дебіторської заборгованості виникає внаслідок виявлення негативних змін у поточній платоспроможності постачальника.

Реструктуризація дебіторської заборгованості може проходити в кілька етапів. Щоб підвищити ліквідність, доцільно застосувати рефінансування

дебіторської заборгованості.

Рефінансування дебіторської заборгованості — це система фінансових операцій, що забезпечує швидке перетворення дебіторської заборгованості на грошові активи [22]. Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості є факторинг, форфейтинг та облік векселів.

Надмірна сума дебіторської заборгованості в активах ПрАТ «Інгулецький ГЗК» є серйозною проблемою, оскільки в умовах економічної кризи дотримуватися фінансової дисципліни стає складно, а іноді й неможливо. Це часто призводить до втрати ліквідності та платоспроможності підприємств-кредиторів через брак ліквідних коштів, які «завантажуються» в дебіторську заборгованість.

Отже, в умовах ринкової економіки керівництво ПрАТ «Інгулецький ГЗК» може впровадити економічні заходи, такі як рефінансування або реструктуризація дебіторської заборгованості, що сприятиме прискоренню її погашення. Рефінансування дебіторської заборгованості полягає в переведенні її в інші ліквідні форми оборотних активів, такі як гроші або короткострокові фінансові інвестиції. Рефінансування базується на таких принципах:

- загальна вартість рефінансування не повинна перевищувати очікуваний дохід від використання звільнених коштів в господарському обігу.
- витрати на рефінансування не повинні перевищувати витрати на короткострокові позики, необхідні для підтримки платоспроможності компанії.
- витрати на рефінансування не повинні перевищувати інфляційних втрат у разі затримки платежів [22].

Ключовими методами рефінансування дебіторської заборгованості є:

- форфейтинг.
- облік векселів, виданих покупцям товарів.
- факторинг.

Факторинг — це фінансова операція, під час якої продавець передає право на отримання грошей за платіжними документами за відвантажені товари. За цю операцію банк стягує з продавця певну комісію, яка визначається у

відсотках від суми платежу. Комісійні ставки варіюються в залежності від рівня платоспроможності покупця та встановлених часових рамок. Крім того, банк протягом трьох днів надає підприємству-покупцеві позики у формі передоплати боргових зобов'язань за платіжними документами [].

Протягом розвитку факторингу в Україні були виявлені його переваги та можливості, які він пропонує разом з іншими інструментами рефінансування заборгованостей:

- гарантована відсутність іммобілізації оборотних активів у вигляді дебіторської заборгованості.

- відсутність необхідності надання застави.

- прискорення обігу коштів.

- розширення клієнтської бази та встановлення стабільних відносин з покупцями, які можуть купувати товари на умовах оплати протягом співпраці.

- можливість здійснювати оптові закупівлі товарів за конкурентоспроможними цінами та підтримувати широкий асортимент продукції.

- поліпшення ділового іміджу та платоспроможності завдяки можливості своєчасних розрахунків з кредиторами.

- зміцнення ринкових позицій [].

Форфейтинг — це фінансова ефективність експортної товарної позики, що реалізується шляхом передачі (індосаменту) переказного векселя на користь банку за оплату комісії [43]. По суті, форфейтинг перетворює комерційний кредит на банківський. Банк зобов'язується фінансувати експортну операцію, що гарантується авальним банком держави імпортера.

В результаті стягнення боргу покупця за товарним кредитом він трансформується у фінансовий борг на користь банку. Форфейтинг поєднує елементи факторингу та вексельного обліку суб'єктів господарювання.

Цей інструмент використовується при довгострокових експортних поставках і дозволяє експортеру швидко отримувати готівку шляхом обліку векселів, хоча має й свої недоліки, зокрема високу вартість. Тому доцільно

розглянути можливість включення витрат на форфейтинг до вартості контракту з іноземним імпортером продукції.

Варто зазначити, що в Україні цей вид банківських послуг не отримав належного розвитку, що пов'язано з недостатньою обізнаністю потенційних споживачів про його переваги та недоліки, а також недосконалістю законодавчої бази для регулювання таких операцій. Крім того, розвиток форфейтингу в Україні обмежений високими витратами для суб'єктів господарювання та ризиками для покупця-форфейтера. Рекомендується ПрАТ «Інгулецький ГЗК» використовувати факторинг лише в крайніх випадках нестачі грошових коштів, оскільки рівень втрат може перевищити рівень доходу.

Облік векселів, які надаються покупцями продукції, є фінансовою операцією, що полягає у продажу їх банку або іншій фінансовій установі чи суб'єкту господарювання за певною (дисконтною) ціною, яка визначається залежно від їх номінальної вартості, терміну погашення та ставки дисконтного векселя [31]. Ставка дисконтного векселя включає середню ставку депозиту, ставку комісії, а також рівень премії за ризик у разі сумнівної платоспроможності векселедавця. Цю операцію можна виконати лише з використанням векселя

Перевагами цього виду рефінансування для постачальника є:

- гарантія того, що позики, надані підприємством своїм контрагентам, можуть бути рефінансовані в банку за вигідною процентною ставкою.
- підвищення ліквідності активів.

Підприємство-постачальник може оцінити ефективність операції з обліку векселів, порівнюючи очікуваний додатковий дохід від використання коштів до закінчення терміну погашення векселя з розміром ціни знижки.

Для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю ПрАТ «Інгулецький ГЗК» необхідно забезпечити співпрацю різних служб підприємства, які мають відношення до покупців продукції. На нашу думку, фінансово-економічна служба повинна виконувати провідну роль і

координувати дії інших підрозділів в процесі управління дебіторською заборгованістю.

На практиці така співпраця повинна відбуватися у формі обміну інформацією щодо управління дебіторською заборгованістю. Цей процес, як уже згадувалося, координується фінансово-економічною службою, яка узагальнює отриману інформацію та формулює її у вигляді принципів, методів і інструментів.

Бухгалтерська служба забезпечує фінансово-економічний відділ інформацією, необхідною для планування та аналізу роботи з дебіторами.

Маркетингова служба розробляє та надсилає до фінансової служби пакет пропозицій щодо співпраці з потенційними та існуючими дебіторами, що може призвести до збільшення обсягів продажу та розширення ринку збуту. Вона також проводить моніторинг умов на ринку кредитування товарів і на основі бухгалтерських даних аналізує ефективність управління заборгованістю.

Кредитна служба надає маркетинговому та фінансово-економічному відділам інформацію про попередній досвід взаємодії з потенційними та існуючими дебіторами.

Юридична служба контролює дотримання норм законодавства при розробці принципів, методів і інструментів управління дебіторською заборгованістю, взаємодіючи з усіма підрозділами підприємства.

Також доцільно створити спеціальний комітет з управління дебіторською заборгованістю, який забезпечить розробку принципів, методів і інструментів управління дебіторською заборгованістю, до складу якого ввійдуть представники різних структурних підрозділів підприємства.

Отже, розроблена кредитна політика дозволить ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: ефективно використовувати фінансові та трудові ресурси, зменшити ймовірність зростання безнадійних боргів, контролювати фінансові надходження, забезпечити зростання інвестиційних можливостей.

3.2. Напрями оптимізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Порушення нормального циклічного процесу перетворення дебіторської заборгованості на грошові кошти на рівні окремих підприємств є основою механізму розвитку кризи неплатежів в масштабах всієї економіки. Деформація операційного циклу на цьому етапі стає джерелом низки проблем, які можуть призвести підприємство до загальної кризи — втрати ліквідності, нездатності виконувати зобов'язання, виплачувати заробітну плату та, врешті-решт, до припинення діяльності. У зв'язку з цим, одним із завдань загальної проблеми підтримки фінансово-господарської стабільності, яке потребує особливої уваги, є дослідження конкретних напрямів управління дебіторською заборгованістю та пошук шляхів її оптимізації.

Важливим етапом кредитної політики ПрАТ «Інгулецький ГЗК» може стати розробка системи знижок для контрагентів. Сьогодні багато підприємств в Україні активно використовують спеціальні системи знижок для проведення інкасації дебіторської заборгованості, тому доцільно, щоб базове підприємство також розглянуло можливість впровадження такої практики.

Знижки за ранню оплату рахунків є однією з моделей взаємин з покупцями в управлінні розрахунками. Постійні клієнти оплачують товари в кредит, умови якого залежать від багатьох факторів. В економічно розвинутих країнах однією з найпоширеніших схем є « d/k нетто n », що означає:

- покупець отримує знижку в розмірі $d\%$ при оплаті отриманого товару протягом k днів з початку кредитного періоду (наприклад, з моменту отримання або відвантаження товару).

- якщо оплата здійснюється в період з $(k + 1)$ -го по n -й день кредитного періоду, покупець сплачує повну вартість товару.

- у разі несплати протягом n днів необхідної суми, покупець буде зобов'язаний сплатити неустойку, розмір якої змінюється залежно від моменту сплати.

Надання знижки є вигідним як для покупця, так і для продавця. Покупець отримує пряму вигоду від зменшення витрат на придбання товарів, а продавець — непряму вигоду завдяки прискоренню обороту коштів у дебіторській заборгованості, яка, як і виробничі запаси, є іммобілізацією грошових коштів.

На практиці фінансовий менеджер може змінювати будь-який параметр цієї схеми, проте найбільш суттєвим є розмір знижки. Вона може встановлюватися різними способами, включаючи використання формалізованих алгоритмів, які враховують вплив інфляції та зменшення витрат на підтримку джерел фінансування дебіторської заборгованості.

Розмір знижки можна розрахувати, виходячи з очікуваного рівня інфляції, адже дострокова сплата нівелює вплив зростання цін для продавця, а отже, ПрАТ «Інгулецький ГЗК» не втратить реальний доход .

Скористаємось рівнем інфляції, який прогнозують фахівці міністерства фінансів – на рівні 8,7% на 2025 рік [12, 41].

Тобто розрахунок показав більш-менш стандартну ставку для ціни коштів при наданні знижки, що найчастіше використовується в промисловості в умовах спаду виробництва [12].

Щодо строків, пропонуємо скористатися стандартними умовами «8,7%/5 нето 30», тобто: покупець отримує знижку в розмірі 8,7% у випадку оплати отриманого товару протягом 5 днів з початку періоду кредитування (з моменту отримання товару) або сплачує повну вартість товару, якщо оплата здійснюється в період з 6-го по 30-й день кредитного періоду; у разі несплати протягом 30 днів (1 місяця) необхідної суми покупець додатково сплачує неустойку за кожен день прострочки.

Розмір штрафу чи пені пропонуємо розрахувати, виходячи з ставок по факторингу, оскільки у разі нестачі коштів підприємство-постачальник буде вимушене скористатися саме цією послугою фінансово-кредитних установ для забезпечення себе грошовими коштами з метою фінансування подальшого виробництва. Отже, враховуючи, що найменша ставка за факторингом на сьогодні становить 29% річних (див. табл. 3.5), пеня за несвоєчасну сплату за

один день складатиме (P):

$$P = \frac{29\%}{365} = 0,079\% .$$

Визначимо, яким чином вплине застосування системи знижок на фінансовий стан підприємства та його розрахунково-платіжну дисципліну.

Надалі необхідно оцінити ефект при різних умовах виконання договору: перший варіант – всі дебітори, яким буде запропоновано скористатися знижкою, скористаються нею і сплатять впродовж 5 днів за отриману продукцію; другий варіант – всі покупці віддадуть перевагу сплаті штрафних санкцій.

В практичній діяльності базового підприємства пропонувати подібну послугу доцільно підприємствам-покупцям, які не найкращим чином дотримуються розрахунково-платіжної дисципліни і не є основними. Проте в умовах обмеженості інформації доцільно скористатися економічними методами, тобто для розрахунку передбачимо, що підприємство запропонує такий вид угод на суму дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, яка складе суму перевищення дебіторської заборгованості над сумою кредиторської (в умовах економічної кризи [27]), тобто:

$$5\,927\,188 - 4\,771\,738 = 1\,155\,450 \text{ тис. грн.}$$

Всі ці договори будуть терміном до 12 місяців, отже – максимальний термін затримки складе:

$$(12 \text{ місяців} - 1 \text{ місяць}) \times 30 \text{ днів} = 330 \text{ днів.}$$

Враховуючи зазначені вище умови розрахуємо розвиток подій за обома варіантами варіанти (табл. 3.4).

Як бачимо, в будь якому разі при впровадженні системи знижок підприємство може очікувати на покращення фінансового результату: в першому випадку опосередковано через збільшення оборотності завдяки вивільненим коштам для подальшого вкладання, в другому випадку – прямо шляхом збільшення доходів на величину штрафних санкцій.

**Ефект від впровадження системи знижок покупцям продукції ПрАТ
«Інгулецький ГЗК»**

Показники	Варіант I	Варіант II
Фактична товарна дебіторська заборгованість на початок року, тис. грн.	5 927 188	5 927 188
Товарна дебіторська заборгованість - об'єкт угоди, тис. грн.	1 155 450	1 155 450
Оборотність товарної дебіторської заборгованості, разів на рік	0,84	0,84
Сума вивільнення коштів з дебіторської заборгованості за рік з урахуванням 8,7% знижки, тис. грн.	591703	–
Сума штрафних санкцій в розмірі 0,079% за день прострочки при 330 днях затримки платежів	–	301225
Сума товарної дебіторської заборгованості на кінець року, тис. грн.	5335485	4771738
Можливий ефект	скорочення сум дебіторської заборгованості, вивільнення грошових коштів	отримання інших операційних доходів, збільшення фінансових результатів

Джерело: розраховано автором

А також при вдалому впровадженні за умов першого варіанту підприємство суттєво покращить свій фінансовий стан та розрахунково-платіжну дисципліну завдяки зменшенню сум дебіторської заборгованості в балансі.

Отже, пропонуємо базовому підприємству скористатись знижкою. В результаті цього у підприємства вивільняться кошти, які йому доцільно спрямувати на поповнення основних засобів, а також погашення довгострокової заборгованості підприємства.

Оскільки при наданні знижки ставки порівнюються з відповідними ставками за послуги факторингу, доцільно розглянути та порівняти для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» застосування і такої форми рефінансування дебіторської заборгованості. Умови надання фінансування від деяких факторингових компаній України та результати такої операції наведено в таблиці 3.5.

При цьому необхідно враховувати, що на ринку банківського факторингу з початком воєнних дій працює чотири банки з числа 25 лідерів ринку послуг для підприємців - Укрексімбанк, Райффайзен Банк Аваль, UniCredit Bank і Південний; з менших установ швидко збільшує факторингові обороти Таскомбанк.

Найбільші банки-фактори (окрім Укрексімбанку) тепер надають факторингове фінансування тільки за умови переходу в банк на обслуговування усієї компанії, або при відкритті нею рахунки для регулярного здійснення таких контрактів. Тому доцільно розглянути умови факторингових послуг від спеціалізованих установ, вимоги у яких є менш жорсткими, хоча відсоток може бути вищим.

Таблиця 3.5

Умови надання факторингових послуг спеціалізованими компаніями в Україні

Компанія / банк	Ліміт фінансування	Тариф фінансування	Сума, що отримує підприємство	Тарифні витрати	Комісія фактора	Загальна сума витрат
Арма Факторинг	80%	24%-29% річних, без регресу + 3% від суми накладної	924360	27923	34664	62587
Європейська компанія розвитку	95%	0,05% за добу + 0,5% за місяць	1097678	18487	0	18487
ОТП Факторинг Україна	90%	28% річних + комісія 0,1-0,9%	1039905	26961	10399	37360
Рітейл-Кепітал	80%-90%	0,13% за добу	924360	45063	0	45063
Факторинг Фінанс	70%-80%	12%-13% річних + одноразова комісія от 0,5%	924360	12517	5777	18295

Джерело: розраховано автором

Проведені розрахунки свідчать, за результатами факторингової операції у ПрАТ «Інгулецький ГЗК» значно збільшаться фінансові витрати (витрати за факторингом зараховуються за цією статтею звіту про фінансові результати), а також підприємство втрачає частину суми, яку передає компанії-фактору.

Наведені розрахунки показують, що використання системи знижок обійдеться підприємству дешевше, ніж факторинг, проте все одно наявні додаткові витрати, які будуть зменшувати фінансовий результат підприємства. Тому від проведення цієї операції ПрАТ «Інгулецький ГЗК» доцільно відмовитись.

Резерв сумнівних боргів формується підприємством на дату балансу. Одночасно величина резерву збільшує витрати звітного періоду. За рахунок створеного резерву будуть списуватися безнадійні борги наступного року. Таким чином, метод списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів відрізняється від методу прямого списання датою включення сум такої заборгованості до витрат. Очевидно, що при застосуванні першого методу витрати визнаються раніше, що відповідає принципу обачності, згідно з яким витрати не можна занижувати.

П(С)БО 10 передбачає два методи формування резерву сумнівних боргів: виходячи із платоспроможності окремих дебіторів; на підставі класифікації дебіторської заборгованості.

Перший метод заснований на результатах аналітичного обліку дебіторської заборгованості по кожному дебітору. Якщо конкретний дебітор визнаний неплатоспроможним, то на суму його заборгованості слід збільшити резерв сумнівних боргів. Незважаючи на те що такий метод допустимий, при здійсненні підприємством досить великої кількості операцій краще використовувати другий метод формування резерву сумнівних боргів.

Другий метод є базовим і заснований на періодизації дебіторської заборгованості. Для того щоб скористатися цим методом, підприємству необхідно проаналізувати інформацію за декілька попередніх звітних періодів щодо виникнення безнадійної заборгованості за продукцію, товари, роботи або послуги. При цьому слід ураховувати те, коли кожна конкретна заборгованість стала безнадійною - до настання строків оплати за договором чи після того, як вона стала простроченою.

Оскільки у нас відсутні дані щодо кожного дебітора ПрАТ «Інгулецький

ГЗК», пропонуємо сформувати резерв сумнівних боргів в обсязі 0,1% від суми товарної дебіторської заборгованості. Така сума становитиме:

$$5927188 * 0,001 = 5927 \text{ тис. грн.}$$

Згідно П(С)БО 10 така сума буде віднесена на інші операційні витрати діяльності ПрАТ «Інгулецький ГЗК».

Загальна чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за товари після проведених операцій на балансі підприємства становитиме:

$$5927188 - 591703 - 5927 = 5329558 \text{ тис. грн.}$$

Зміна обсягів дебіторської заборгованості вплине на показники стану та ефективності використання дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Інгулецький ГЗК». Для дослідження впливу запропонованих рекомендацій пропонуємо не змінювати обсяги отриманої чистої виручки від реалізації та собівартості продукції, і залишити їх на рівні 2024 року.

Обов'язковими для дослідження діяльності підприємства є інші операційні доходи та витрати. У прогностному році для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» недоцільним є проводити купівлю та реалізацію інших оборотних активів. Також резервом зменшення інших операційних витрат є дотримання ПрАТ «Інгулецький ГЗК» умов укладених договорів та контрактів, що дозволить зменшити цю статтю за рахунок економії на штрафах, пені, санкціях та на операційних курсових різницях, як це було у 2024 році. В цілому планується, що інші операційні доходи зменшаться на 20%, а інші операційні витрати – на 75%.

На наступний рік підприємство не планує змінювати структуру споживачів своєї продукції, крім того частково продукція комбінату реалізується в середині холдингу, що також сприятиме економії. Тому доцільно вважати, що витрати на збут будуть визначені на рівні 2023 року.

Що стосується адміністративних витрат, то їх зростання можливе у випадку, якщо буде прийнято рішення щодо підвищення посадових окладів, додаткових витрат на утримання адміністративних об'єктів тощо. Планується,

що таке зростання становитиме в межах 4%.

Визначаючи прогнозні обсяги витрат на збут та адміністративних витрат, також слід врахувати, що у 2024 році Метінвест впровадив нову модель управління гірничодобувних комбінатів, в тому числі ПрАТ «Інгулецький ГЗК». Головною метою такого впровадження як раз була економія на витратах.

Фінансові витрати у майбутньому році не будуть змінюватись. Інші доходи та витрати у наступному році також не зміняться, оскільки підприємство не планує проведення фінансового інвестування через відсутність вільних коштів.

Побудуємо таблицю формування фінансових результатів підприємства за таких умов (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

**Прогнозний звіт про фінансові результати ПрАТ «Інгулецький ГЗК»,
тис. грн.**

Показник	2024 рік	Характер змін	Прогнозний обсяг	Відхилення	Темп росту, %
Чистий дохід від реалізації продукції	7 793 635	без змін	7793635	0	100,0
Собівартість реалізації продукції	7 549 368	без змін	7549368	0	100,0
Валовий прибуток	244267	розрахунково	244267	0	100,0
Інші операційні доходи	1 738 120	темپ росту 2024 року	1564308	-173812	90,0
Адміністративні витрати	119 389	збільшення на 4%	124165	4776	104,0
Витрати на збут	2 352 581	на рівні 2023 року	1593917	-758664	67,8
Інші операційні витрати	193 656	темп росту 2024 року	48414	-145242	25,0
Фінансові результати від операційної діяльності	-683239	розрахунково	42079	725318	-6,2
Інші фінансові доходи	8 470	без змін	8 470	0	100,0
Інші доходи	685	без змін	685	0	100,0
Фінансові витрати	924 889	без змін	924 889	0	100,0
Інші витрати	7 981	без змін	7 981	0	100,0
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	-1606954	розрахунково	-881636	725318	54,9
Витрати (дохід) з податку на прибуток	288 957	без змін	-288957	0	100,0
Чистий прибуток (збиток)	-1317997	розрахунково	-592679	725318	-

Джерело: розраховано автором

Отже, для того щоб досягти прибуткової діяльності базовому підприємству недостатньо лише управляти його дебіторською заборгованістю

через прискорення її інкасації та оборотності. Фінансове оздоровлення потребує додаткових заходів, які будуть спрямовані на управління формуванням його фінансових результатів, зокрема стимулювання реалізації продукції при одночасному зниженні собівартості, а також інших витрат, що пов'язані з операційною діяльністю. Отриманий збиток буде відображений у балансі, шляхом зменшення власного капіталу ПрАТ «Інгулецький ГЗК». Решта статей балансу залишається без змін.

Кошти, вивільнені при інкасації дебіторської заборгованості пропонуємо спрямувати на покриття довгострокових банківських кредитів, а також на погашення поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Такі операції суттєво вплинуть на зниження фінансових витрат підприємства, що буде сприяти покращенню фінансового результату до оподаткування.

Підводячи підсумки, можна визначити зміни у балансі ПрАТ «Інгулецький ГЗК», які відображено у таблиці 3.7:

Таблиця 3.7

Прогнозний баланс ПрАТ «Інгулецький ГЗК», тис. грн.

Актив	На початок прогнозного року	На кінець прогнозного року	Пасив	На початок прогнозного року	На кінець прогнозного року
Необоротні активи	18632594	18039915	Власний капітал	23549527	22956848
- основні засоби	14758398	14165719	Довгострокові зобов'язання	2603262	2277576
Оборотні активи	23206895	22715912	- довгострокові кредити банків	325686	0
- запаси	287518	287518	Поточні зобов'язання	15686700	15521403
- дебіторська заборгованість за товари	5927188	5329558	Поточна кредиторська заборгованість:	6572598	6407301
- поточні фінансові інвестиції	0	106 647	за довгостроковими зобов'язаннями	165297	0
- грошові кошти та їх еквіваленти	106498	106498	за товари, роботи, послуги	4771738	4771738
Баланс	41839489	40755827	Баланс	41839489	40755827

Джерело: розраховано автором

Зміни у балансі підприємства викличуть зміни у показниках, за якими оцінюються стан та ефективність використання оборотного капіталу ПрАТ

«Інгулецький ГЗК».

Зокрема, відбудуться перетворення в показниках рентабельності та оборотності. Проведемо аналіз таких змін у наступній таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Аналіз показників дебіторської та кредиторської заборгованості після реалізації заходів для ПрАТ «Інгулецький ГЗК»

Показник	Станом на 31.12.2024 р.	Прогнозне значення	Відхилення
Оборотність активів, днів	1922	1908	-14
Оборотність поточних активів, днів	1234	1061	-173
Оборотність запасів	18	13	-5
Оборотність товарної дебіторської заборгованості за товари, днів	427	260	-167
Оборотність товарної кредиторської заборгованості за товари, днів	223	220	-3
Операційний цикл	445	273	-172
Фінансовий цикл	222	53	-169
Частка товарної дебіторської заборгованості в оборотних активах, %	25,54	23,46	-2,08
Частка товарної дебіторської заборгованості в активах, %	14,17	13,08	-1,09

Джерело: розраховано автором

З таблиці видно, що після реалізації запропонованих рекомендацій відбувається покращення коефіцієнтів. Так, на 2,08 відсоткові пункти зменшується частка дебіторської заборгованості у оборотних активах та на 1,09% у структурі майна підприємства. Відбувається також скорочення періодів оборотності дебіторської заборгованості, та як наслідок – операційного та фінансового циклів.

Таким чином, визначено основні напрями управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Важливим напрямом її оптимізації є прискорення її інкасації з метою оптимізації структури та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Висновки до розділу 3

Результати аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості виявили коло проблем, для вирішення яких необхідно спланувати та реалізувати спеціальну кредитну стратегію. Розроблена кредитна політика дозволить ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: ефективно використовувати фінансові та трудові ресурси, зменшити ймовірність зростання безнадійних боргів, контролювати фінансові надходження, забезпечити зростання інвестиційних можливостей.

При цьому слід враховувати характер та джерела виникнення дебіторської заборгованості, тип підприємства, стадію його життєвого циклу, стан ринкової кон'юнктури та інші фактори.

Досвід у сфері управління інкасацією дебіторської заборгованості доводить, що в деяких випадках процедура інкасації потребує найбільшої частки поточних витрат, пов'язаних із процесом її обслуговування. Для зведення цих витрат до мінімуму слід виявляти певну твердість у фінансових стосунках з позичальником.

Важливим напрямом оптимізації дебіторської заборгованості є використання системи знижок для покупців, а також формування резерву сумнівних боргів. Порівнюючи умови та результати використання системи знижок та факторингу для додаткового вивільнення грошових коштів, можна відмітити, що витрати за останнім є значно більшими, а тому використання послуг факторингу для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» є недоцільним.

Кошти, вивільнені при інкасації дебіторської заборгованості, доцільно спрямувати на покриття довгострокових банківських кредитів, а також на погашення поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Такі операції суттєво вплинуть на зниження фінансових витрат підприємства, що буде сприяти покращенню фінансового результату до оподаткування.

ВИСНОВКИ

В умовах кризи неплатежів особливо зростає значення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, своєчасного їх повернення та попередження безнадійних боргів.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це складова оборотних активів, яка передбачає вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення коштів з обороту, що, в свою чергу, вимагає додаткового фінансування.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами, що виникла внаслідок раніше здійснених дій та підлягає погашенню в певний строк. Кредиторська заборгованість, є одним із позикових джерел для покриття оборотних активів.

Порядок бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюються П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість". Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами.

Обсяги дебіторської заборгованості та її структура залежать від кола зовнішніх та внутрішніх факторів. Також, з метою більш ефективного управління заборгованістю підприємства відбувається її класифікація за різними ознаками.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості включає дослідження динаміки та структури та місця в активах підприємства. Велике значення при дослідженні дебіторської заборгованості має аналіз її якості та термінів її утворення. Досліджуючи зміну структури дебіторської заборгованості з часом з врахуванням термінів оплати фірми, що передбачаються типовими договорами, можна зробити додаткові висновки про зміну якості дебіторської заборгованості.

Також дослідженню підлягають показники оборотності. Збільшення періоду оборотності дебіторської заборгованості може свідчити про погіршення умов оплати продукції (послуг) по договорах, фінансових утрудненнях у споживачів, зниженні ефективності діяльності маркетингових і збутових підрозділів та ін.

Співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю характеризує фінансову стійкість фірми та ефективність фінансового менеджменту.

ПрАТ «Інгулецький ГЗК» займається відкритим видобутком руд чорних металів, їх збагаченням та виготовленням концентрату.

Результати проведеного аналізу тенденцій розвитку ПрАТ «Інгулецький ГЗК» виявили головним чином негативні моменти.

Слід відмітити, що вартість активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» суттєво скоротилась у 2022 році - на 30%, хоча у подальшому вона зростала.

В свою чергу, необоротні активи скорочувались у 2022 та 2023 роках, але у 2024 році вони навпаки зросли. Оборотні активи зростали тільки у 2023 році, а у 2022 та 2024 роках навпаки скоротились. В результаті переважна частка в структурі активів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» належить оборотному капіталу.

Динаміка пасивів забезпечується у 2022-2024 роках переважно змінами власного капіталу ПрАТ «Інгулецький ГЗК», який у 2022 році скорочується на 25% та ще на 1% у 2023 році, хоча протягом 2024 року він зростає. Причинами таких змін є коливання обсягів нерозподіленого прибутку. Такою ж динамікою характеризуються довгострокові зобов'язання та забезпечення, а поточних зобов'язання та забезпечення в цілому за 3 роки скоротились.

В структурі джерел фінансування майна суттєво скорочується частка поточних зобов'язань та зростає власного капіталу, що є позитивним в діяльності ПрАТ «Інгулецький ГЗК», оскільки свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства.

Це підтверджується розрахованими показниками фінансової стійкості підприємства, аналіз яких виявив зростання фінансування за рахунок власного

капіталу (коефіцієнт автономії виріс до 56%) і відповідно скорочення запозичених ресурсів. Негативним для підприємства є зменшення обсягів власних та чистих оборотних коштів у 2022 та 2024 роках.

За останні роки відбувається значне скорочення чистого доходу від реалізації продукції - на 68%, 33% та на 8%. На жаль, собівартість реалізованої продукції скорочується протягом усього періоду меншими темпами – на 28%, 13% та 2%, що негативно характеризує діяльність підприємства. Тому за ці останні три роки валовий прибуток ПрАТ «Інгулецький ГЗК» також зменшується. Основними причинами цього є зменшення обсягів виробництва та реалізації товарного концентрату, яке обумовлене вимушеним зменшенням виробництва через військову агресію зі сторони РФ.

Серед операційних витрат значний негативний вплив мало зростання витрат на збут, викликане зростанням тарифів на залізничні перевезення, ускладненням логістики сухопутними шляхами при відвантаженні продукції.

Негативний вплив також мало зростання фінансових витрат, що і кінцевому підсумку зумовило у 2022-2024 роках чистий збиток.

Загальні обсяги дебіторської заборгованості зменшуються. У їх складі відбувається значне скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги - на 57,2%, на 1,2% та на 52,8% відповідно по роках.

В цілому слід відмітити, що для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» характерним є перевищення обсягів товарної дебіторської заборгованості над нетоварною, але на кінець 2024 року ситуація вирівнюється.

Зокрема, дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2022-2024 роках також значно зросла, на що вплинули умови укладених договорів щодо постачання продукції комбінату. Привертає увагу значне зростання іншої дебіторської заборгованості.

В цілому найбільшу питому вагу в структурі дебіторської заборгованості займає заборгованість за товари, роботи, послуги, хоча за період дослідження її частка суттєво скорочується, але зростає частка іншої поточної дебіторської заборгованості – до 54,1%.

Необхідно відмітити значну частку дебіторської заборгованості як загальної, так і товарної у структурі майна підприємства в цілому, та оборотних активах зокрема. Це є свідченням порушення регулярності та своєчасності платежів. Також негативно характеризує стан розрахунково-платіжної дисципліни коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, який перевищує рекомендоване значення.

У складі кредиторської заборгованості щороку скорочується обсяг заборгованості за товари, роботи, послуги. Також має місце значне зростання обсягів заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями та за одержаними авансами. Але найбільше привертає увагу зростання обсягів заборгованості за розрахунками з учасниками, особливо у 2022 році. Її обсяг не змінюється і в 2023 році і частково погашається лише у 2024 році. В структурі поточної кредиторської заборгованості переважна частка належить розрахункам з учасниками та заборгованості за товари, роботи, послуги.

За результатами аналізу коефіцієнтів ПрАТ «Інгулецький ГЗК» можна вважати ліквідним в поточний момент, тобто підприємство може погасити свою заборгованість у найближчий час.

Проведений аналіз засвідчив, що баланс ПрАТ «Інгулецький ГЗК» у 2016-2018 роках є неліквідним за першою та третьою нерівністю, тобто підприємство є неліквідним у поточному періоді. Причинами цього є незначні обсяги грошових коштів та значні обсяги дебіторської заборгованості.

Динаміка ділової активності підприємства має негативний характер, зокрема, відбувається зростання періодів обороту майже за всіма показниками оборотності. Порівнюючи періоди обороту дебіторської та кредиторської заборгованості, можна побачити, що ПрАТ «Інгулецький ГЗК» має незадовільні умови комерційного кредитування, оскільки вимушено сплачувати власні рахунки раніше, ніж надійдуть кошти від дебіторів.

Результати аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості виявили коло проблем, для вирішення яких необхідно спланувати та реалізувати спеціальну кредитну стратегію. Розроблена кредитна політика дозволить ПрАТ

«Інгулецький ГЗК»: ефективно використовувати фінансові та трудові ресурси, зменшити ймовірність зростання безнадійних боргів, контролювати фінансові надходження, забезпечити зростання інвестиційних можливостей.

При цьому слід враховувати характер та джерела виникнення дебіторської заборгованості, тип підприємства, стадію його життєвого циклу, стан ринкової кон'юнктури та інші фактори.

Досвід у сфері управління інкасацією дебіторської заборгованості доводить, що в деяких випадках процедура інкасації потребує найбільшої частки поточних витрат, пов'язаних із процесом її обслуговування. Для зведення цих витрат до мінімуму слід виявляти певну твердість у фінансових стосунках з позичальником.

Важливим напрямом оптимізації дебіторської заборгованості є використання системи знижок для покупців, а також формування резерву сумнівних боргів. Порівнюючи умови та результати використання системи знижок та факторингу для додаткового вивільнення грошових коштів, можна відмітити, що витрати за останнім є значно більшими, а тому використання послуг факторингу для ПрАТ «Інгулецький ГЗК» є недоцільним.

Кошти, вивільнені при інкасації дебіторської заборгованості, доцільно спрямувати на покриття довгострокових банківських кредитів, а також на погашення поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Такі операції суттєво вплинуть на зниження фінансових витрат підприємства, що буде сприяти покращенню фінансового результату до оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белозерцев В. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві. *Економіст*. 2019. №11. С. 239.
2. Бланк И. А. Фінансовий менеджмент. В2-х томах. К.: Ніка–Центр: Ельга, 2000. – 656 с.
3. Бондарчук Н.В., Тімашова А.М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 3 (2). С. 170-177.
4. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
5. Булат Г.В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222–226.
6. Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2003. 544 с.
7. Вартість електроенергії та тарифи змушують Інгулецький ГЗК продовжувати простій. URL: <https://gmk.center/ua/news/vartist-elektroenergii-ta-tarifi-zmushujut-inguleckij-gzk-prodovzhuvati-prostij/> (дата звернення 26.05.2025р.)
8. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 178 с.
9. Глушко А. Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>. (дата звернення 10.04.2025р.)
10. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практич. посіб. 2014. 880 с.
11. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської

заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2012. № 1(59). С. 48–51.

12. Грицай О., Станасюк Н. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 825-832.

13. Демченко, Т. Оцінка впливу дебіторської заборгованості на вартість підприємства. *Sustainable Socio-Economic Development Journal*, 2023. №1(1-2), с. 52–58. [https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1\(1-2\).52-58](https://doi.org/10.31499/2786-7838.ssedj.2023.1(1-2).52-58). (дата звернення 10.04.2025р.)

14. Дубовик М.Ф., Озеран А.В. Концептуальні аспекти міжнародної та української практики формування та використання резерву сумнівних боргів. *Науковий журнал "Альманах науки"*. 2021. № 5 (50). С. 13–18.

15. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2013. Вип. 10. №. 3. С. 243-251.

16. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики підручник. Київ : Знання, 2019. 422 с.

17. Загородній А.Г. Фінансовий словник : словник. Київ : Знання, 2017. 1072 с.

18. Зредник В.С. Формування ефективної політики погашення дебіторської заборгованості в контексті розвитку фінансового інструментарію. *Вісник ЖДТУ*. 2016. №3 (37). С. 37941.

19. Іляш О.І., Трофименко О.О., Дмитренко В.О. Методи управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2018. №5. С 40–46. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/65>. (дата звернення 10.05.2025р.)

20. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦУЛ. 2012. 469 с.

21. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*.

2018. Вип. 34. С. 181-184.

22. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П. Юрченко О.В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104–109.

23. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ, Львів : ІНТЕЛЕКТ, Дакор. 2011. 260 с.

24. Левицька С. О. Науково практичні основи аудиту і контролю: вітчизняна та міжнародна практика формування, перспективи розвитку. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgp/ekon/2009_3_/v47ek056.pdf (дата звернення 10.04.2025р.).

25. Лівощко Т.В. Підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства. URL: www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_090.pdf (дата звернення 10.04.2025р.).

26. Міщук Є.В., Сідорова І.І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 54-57.

27. Мулик Т.О. Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1 (41). С. 146-160.

28. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2017. 288 с.

29. НБУ погіршив прогноз інфляції та ВВП на 2025 рік. URL: <https://finclub.net/news/nbu-pohirshyv-prohnoz-infliatsii-ta-vvp-na-2025-rik.html>. (дата звернення 20.05.2025р.)

30. Партин Г. О., Загородній А. Г. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 303 с.

31. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N2755-VI. URL: <http://ligazako.net.ua>. (дата звернення 05.04.2025р.)

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська

заборгованість»: наказ Міністерства фінансів № 237 від 08.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 05.04.2025р.)

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. №237. URL: <http://www.dtkk.com.ua/debet/ukr>. (дата звернення 10.04.2025р.).

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.09р. №87. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293672&cat_id=2935 33 (дата звернення 10.04.2025р.).

35. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2019. 224 с.

36. ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: Офіційний сайт. URL: <https://ingok.metinvestholding.com/uk-ua/> (дата звернення 15.04.2025р.)

37. ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: Фінансова звітність за 2022 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00190905/yearly-finances?current_year=2022. (дата звернення 19.04.2025р.)

38. ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: Фінансова звітність за 2023 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00190905/yearly-finances?current_year=2023. (дата звернення 19.04.2025р.)

39. ПрАТ «Інгулецький ГЗК»: Фінансова звітність за 2024 рік. URL: https://clarity-project.info/edr/00190905/yearly-finances?current_year=2024. (дата звернення 19.04.2025р.)

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#top>. (дата звернення 05.04.2025р.)

41. Рада ухвалила закон про перезапуск ринку факторингу. URL: <https://finclub.net/news/rada-ukhvalila-zakon-pro-perezapusk-rinku-faktoringu.html> (дата звернення 21.05.2025р.)

42. Собчишин В. М., Драчук С. О., Джангіров О. Г., Домбровський А. Ю.

Управління дебіторською заборгованістю підприємства з метою уникнення кризи неплатежів. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8320>. (дата звернення 10.04.2025р.)

43. Степаненко О. І., Дубовик М. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2(88). С. 116–125. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf. (дата звернення 10.04.2025р.)

44. Сурніна К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Луганськ: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2002. 19 с.

45. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.

46. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. Київ: Алерта, 2013. 982 с.

47. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*. Серія: Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 160-164.

48. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. К. : КНЕУ, 2005. 592 с.

49. Фінансовий менеджмент: Підручник. Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.

50. Хендриксен Э. С., Ван Бред М.Ф. Теорія бухгалтерського обліку. М.: Фінанси і статистика. 2009. 576 с.

51. Хома С.В. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 510 с.

52. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 360 с.

53. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 05.04.2025р.)

54. Чухно І.С. Методика аналізу дебіторської заборгованості підприємства. URL: <http://intkonf.org>. (дата звернення 05.04.2025р.)

55. Ямненко Г.Є. Інформаційне забезпечення управління дебіторською заборгованістю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 530-533.

56. Яременко Л.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9714>. (дата звернення 05.04.2025р.)

ДОДАТОК А1

		Дата	КОДИ
			01.01.2023
Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНГУЛЕЦЬКИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ"	за ЄДРПОУ	00190905
Територія	Дніпропетровська обл.	за КАТОТТГ	UA1206017001 0270453
Організаційно-пра вова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	Добування залізних руд	за КВЕД	07.10

Середня кількість працівників: 4055

Адреса, телефон: 50064 місто Кривий Ріг, вулиці Рудна, 47, +380564076311

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс
(Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2022 р.
Форма №1

Актив	Код рядка	Код за ДКУД	
		1801001	1801001
1	2	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
3	4		
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	119 405	109 656
первісна вартість	1001	215 875	216 931
накопичена амортизація	1002	(96 470)	(107 275)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 663 607	2 282 938
Основні засоби	1010	11 742 236	10 599 486
первісна вартість	1011	18 601 287	19 917 549
знос	1012	(6 859 051)	(9 318 063)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	(0)	(0)
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 103	0
Відстрочені податкові активи	1045	32 926	78 540
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервах	1065	0	0

фондах			
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	15 559 277	13 070 620
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 238 736	939 159
Виробничі запаси	1101	276 400	200 699
Незавершене виробництво	1102	87 616	185 963
Готова продукція	1103	608 077	347 238
Товари	1104	266 643	205 259
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	5 288	5 288
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	29 689 714	12 703 188
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	5 178 476	3 203 415
з бюджетом	1135	188 704	552 376
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	422 693
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	473 373	6 343 452
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	78 320	31 374
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	78 320	31 374
Витрати майбутніх періодів	1170	397 608	413 986
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	40 184	0
Усього за розділом II	1195	37 290 403	24 192 238
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	52 849 680	37 262 858

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	689 906	689 906
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	3 251 225	3 287 112
Додатковий капітал	1410	133 737	133 737
Емісійний дохід	1411	174	174
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	172 477	172 477
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	21 445 539	14 829 791
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)

Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	25 692 884	19 113 023
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	1 714 711	956 558
Довгострокові кредити банків	1510	571 678	577 286
Інші довгострокові зобов'язання	1515	46 608	2 527
Довгострокові забезпечення	1520	75 982	27 301
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	2 408 979	1 563 672
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	273 418	367 418
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	5 328	150 007
товари, роботи, послуги	1615	6 716 446	1 719 869
розрахунками з бюджетом	1620	292 834	36 236
у тому числі з податку на прибуток	1621	72 027	0
розрахунками зі страхування	1625	13 041	4 955
розрахунками з оплати праці	1630	50 951	18 540
одержаними авансами	1635	478	250 629
розрахунками з учасниками	1640	33	6 436 113
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	120 521	134 616
Доходи майбутніх періодів	1665	451	413
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	17 274 316	7 467 367
Усього за розділом III	1695	24 747 817	16 586 163
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	52 849 680	37 262 858

Примітки: У балансі відображено сгруповані у певному порядку узагальнені відомості про активи та джерела їх утворення в єдиному грошовому вимірі на кінець звітного періоду та порівняльні данні на кінець попереднього звітного періоду. Деталізація і обґрунтованість окремих статей балансу розкривається в примітках до фінансової звітності.

Керівник

КРИВУЛЯ ВЛАДИСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ

Головний бухгалтер

КАРЛАШ ТАМІЛА ПЕТРІВНА

Підприємство

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"ІНГУЛЕЦЬКИЙ
ГРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ
КОМБІНАТ"

Дата
за ЄДРПОУ

КОДИ
01.01.2023
00190905

**Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)**

за 2022 рік
Форма №2

I. Фінансові результати

Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 696 756	40 723 708
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	(0)	(0)
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(8 902 175)	(12 495 436)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий:			
прибуток	2090	3 794 581	28 228 272
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	3 602 453	9 335 075
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(179 009)	(204 498)
Витрати на збут	2150	(1 601 983)	(2 577 222)
Інші операційні витрати	2180	(2 836 498)	(10 332 768)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	2 779 544	24 448 859
збиток	2195	(0)	(0)

Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	5 605	783 371
Інші доходи	2240	6 400	32 823
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(3 799 456)	(321 827)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(30 061)	(28)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	0	24 943 198
збиток	2295	(1 037 968)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	186 709	-4 497 097
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	0	20 446 101
збиток	2355	(851 259)	(0)

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	2 402	-32 642
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	860 373	195 544
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	862 775	162 902
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(155 300)	(29 322)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	707 475	133 580
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-143 784	20 579 681

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	3 704 154	6 894 852
Витрати на оплату праці	2505	817 940	1 243 593
Відрахування на соціальні заходи	2510	176 828	268 194
Амортизація	2515	3 373 445	3 224 570
Інші операційні витрати	2520	9 066 154	7 342 689
Разом	2550	17 138 521	18 973 898

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2 759 625 600	2 759 625 600

Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2 759 625 600	2 759 625 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,308470	7,409010
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,308470	7,409010
Дивіденди на одну просту акцію	2650	2,33	6,87

Примітки: У звіті відображається інформація про доходи, витрати, прибутки та збитки від діяльності підприємства за звітний та попередній періоди.

Керівник

КРИВУЛЯ ВЛАДИСЛАВ МИКОЛАЙОВИЧ

Головний бухгалтер

КАРЛАШ ТАМІЛА ПЕТРІВНА

ДОДАТОК А2

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІНГУЛЕЦЬКИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ"

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., М. КРИВИЙ РІГ, ВУЛ. РУДНА, БУД. 47
(ПРАТ "ІНГЗК")

Код за ЄДРПОУ: 00190905

Фінансова звітність за 2023 рік

Дата звіту	29.02.2024
Період	2023 рік, 12 міс
Бухгалтер	Карлаш Таміла Петрівна
КАТОТГ	UA12060170010270453
Кількість працівників	3 123

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	109 656	100 077
первісна вартість	1001	216 931	216 905
накопичена амортизація	1002	107 275	116 828
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2 282 938	2 253 858
Основні засоби	1010	10 599 486	8 461 993
первісна вартість	1011	19 917 549	19 892 149
знос	1012	9 318 063	11 430 156
Інвестиційна нерухомість	1015	0	
первісна вартість	1016	0	
знос	1017	0	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	
первісна вартість	1021	0	
накопичена амортизація	1022	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	
інші фінансові інвестиції	1035	0	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	
Відстрочені податкові активи	1045	78 540	336 850
Гудвіл	1050	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	
Інші необоротні активи	1090	0	
Усього за розділом I	1095	13 070 620	11 152 778
II. Оборотні активи Запаси	1100	939 159	467 682

Виробничі запаси	1101	200 699	174 363
Незавершене виробництво	1102	185 963	52 296
Готова продукція	1103	347 238	241 023
Товари	1104	205 259	
Поточні біологічні активи	1110	0	
Депозити перестраховання	1115	0	
Векселі одержані	1120	5 288	5 288
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12 703 188	12 546 228
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 203 415	3 220 684
з бюджетом	1135	552 376	597 137
у тому числі з податку на прибуток	1136	422 693	193 509
з нарахованих доходів	1140	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 343 452	12 640 537
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	
Гроші та їх еквіваленти	1165	31 374	264 461
Готівка	1166	0	
Рахунки в банках	1167	31 374	264 461
Витрати майбутніх періодів	1170	413 986	393 129
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	
резервах незароблених премій	1183	0	
інших страхових резервах	1184	0	
Інші оборотні активи	1190	0	72 191
Усього за розділом II	1195	24 192 238	30 207 337
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	37 262 858	41 360 115

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	689 906	689 906
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	
Капітал у дооцінках	1405	3 287 112	2 832 424
Додатковий капітал	1410	133 737	133 737
Емісійний дохід	1411	174	174
Накопичені курсові різниці	1412	0	
Резервний капітал	1415	172 477	172 477
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14 829 791	15 122 671
Неоплачений капітал	1425	0	
Вилучений капітал	1430	0	
Інші резерви	1435	0	
Усього за розділом I	1495	19 113 023	18 951 215

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	
Пенсійні зобов'язання	1505	956 558	1 034 534
Довгострокові кредити банків	1510	577 286	469 323
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 527	1 826
Довгострокові забезпечення	1520	27 301	38 130
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	
Цільове фінансування	1525	0	
Благодійна допомога	1526	0	
Страхові резерви	1530	0	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	
резерв незароблених премій	1533	0	
інші страхові резерви	1534	0	
Інвестиційні контракти	1535	0	
Призовий фонд	1540	0	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	
Усього за розділом II	1595	1 563 672	1 543 813
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	367 418	762 667
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	150 007	159 800
товари, роботи, послуги	1615	1 719 869	4 891 475
розрахунками з бюджетом	1620	36 236	267 624
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	4 955	9 082
розрахунками з оплати праці	1630	18 540	33 290
за одержаними авансами	1635	250 629	219
за розрахунками з учасниками	1640	6 436 113	6 436 113
із внутрішніх розрахунків	1645	0	
за страховою діяльністю	1650	0	
Поточні забезпечення	1660	134 616	108 174
Доходи майбутніх періодів	1665	413	380
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	7 467 367	8 196 263
Усього за розділом III	1695	16 586 163	20 865 087
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	
Баланс	1900	37 262 858	41 360 115

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис.	За аналогічний
-------------	-----------	-------------------------	----------------

		грн	період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8 474 300	12 696 756
Чисті зароблені страхові премії	2010		0
Премії підписані, валова сума	2011		0
Премії, передані у перестраховання	2012		0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7 713 821	8 902 175
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий: прибуток	2090	760 479	3 794 581
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	2 161 771	3 602 453
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0
Адміністративні витрати	2130	177 303	179 009
Витрати на збут	2150	1 593 917	1 601 983
Інші операційні витрати	2180	741 403	2 836 498
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	409 627	2 779 544
Дохід від участі в капіталі	2200		0
Інші фінансові доходи	2220	19 383	5 605
Інші доходи	2240	15 080	6 400
Дохід від благодійної допомоги	2241		0
Фінансові витрати	2250	634 767	3 799 456
Втрати від участі в капіталі	2255		0
Інші витрати	2270	6 876	30 061
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
збиток	2295	197 553	1 037 968
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	30 317	186 709
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0

збиток	2355	167 236	851 259
--------	------	---------	---------

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-7 275	2 402
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445	13 893	860 373
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	6 618	862 775
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 191	155 300
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	5 427	707 475
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-161 809	-143 784

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	3 176 930	3 704 154
Витрати на оплату праці	2505	712 382	817 940
Відрахування на соціальні заходи	2510	148 044	176 828
Амортизація	2515	2 633 070	3 373 445
Інші операційні витрати	2520	4 720 405	9 066 154
Разом	2550	11 390 831	17 138 521

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2 759 625 600	2 759 625 600
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2 759 625 600	2 759 625 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0.06	-0.31
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0.06	-0.31

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

Рух коштів у результаті операційної діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	6 710 830	33 916 752
Повернення податків і зборів	3005	321 034	169 653
у тому числі податку на додану вартість	3006	321 034	153 351
Цільового фінансування	3010	20	13
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011		0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	28 764	315 813
Надходження від повернення авансів	3020	12 288	1 762 343
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	16 029	5 605
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	1 059	1 701
Надходження від операційної оренди	3040		0
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045		0
Надходження від страхових премій	3050		0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055		0
Інші надходження	3095	1 955 902	5 280 653
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	3 892 485	10 391 472
Праці	3105	569 413	669 793
Відрахувань на соціальні заходи	3110	148 862	182 248
Зобов'язань з податків і зборів	3115	560 680	1 598 859
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116		508 926
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117		0
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	560 680	1 089 933
Витрачання на оплату авансів	3135	2 030 183	1 813 284
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	300 113	313
Витрачання на оплату цільових внесків	3145		0
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150		0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155		0
Інші витрачання	3190	1 215 533	8 143 970
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	328 657	18 652 594

Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний
-------------	-----------	------------------------	----------------

			період попереднього року, грн
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій необоротних активів	3200	136	0
Надходження від отриманих: відсотків дивідендів	3215		0
Надходження від деривативів	3220		0
Надходження від погашення позик	3225		0
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3230		0
Інші надходження	3235		0
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій необоротних активів	3250		0
Виплати за деривативами	3255		0
Витрачання на надання позик	3260	339 656	871 438
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3270		0
Інші платежі	3275		0
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280		0
Інші платежі	3290		0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-324 680	-871 350

Рух коштів у результаті фінансової діяльності

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Надходження від: Власного капіталу	3300		0
Отримання позик	3305	369 913	0
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310		0
Інші надходження	3340		0
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345		0
Погашення позик	3350	148 651	17 862 379
Сплату дивідендів	3355		0
Витрачання на сплату відсотків	3360		0
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	2 487	4 000
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370		0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375		0
Інші платежі	3390		0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	218 775	-17 866 379
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	222 752	-85 135
Залишок коштів на початок року	3405	31 374	78 320
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	10 335	38 189
Залишок коштів на кінець року	3415	264 461	31 374

ДОДАТОК АЗ

Фінансова звітність за 2024 рік

Дата звіту	18.03.2025
Період	2024 рік, 12 міс
Бухгалтер	Карлаш Таміла Петрівна
КАТОТГ	UA12060170010270453
Кількість працівників	2 681

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	100 077	91 191
первісна вартість	1001	216 905	217 203
накопичена амортизація	1002	116 828	126 012
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2 253 858	3 783 005
Основні засоби	1010	8 461 993	14 758 398
первісна вартість	1011	19 892 149	15 289 195
знос	1012	11 430 156	530 797
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	336 850	
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	11 152 778	18 632 594
II. Оборотні активи Запаси	1100	467 682	287 518
Виробничі запаси	1101	174 363	148 237
Незавершене виробництво	1102	52 296	79 240
Готова продукція	1103	241 023	60 041
Товари	1104	0	
Поточні біологічні активи	1110	0	
Депозити перестрашування	1115	0	

Векселі одержані	1120	5 288	5 288
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	12 546 228	5 927 188
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 220 684	3 221 504
з бюджетом	1135	597 137	1 175 086
у тому числі з податку на прибуток	1136	193 509	352 160
з нарахованих доходів	1140	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12 640 537	12 156 886
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	
Гроші та їх еквіваленти	1165	264 461	106 498
Готівка	1166	0	
Рахунки в банках	1167	264 461	106 498
Витрати майбутніх періодів	1170	393 129	326 927
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	
резервах незароблених премій	1183	0	
інших страхових резервах	1184	0	
Інші оборотні активи	1190	72 191	
Усього за розділом II	1195	30 207 337	23 206 895
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	41 360 115	41 839 489

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	689 906	689 906
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	
Капітал у дооцінках	1405	2 832 424	9 772 641
Додатковий капітал	1410	133 737	133 737
Емісійний дохід	1411	174	174
Накопичені курсові різниці	1412	0	
Резервний капітал	1415	172 477	172 477
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15 122 671	12 780 766
Неоплачений капітал	1425	0	
Вилучений капітал	1430	0	
Інші резерви	1435	0	
Усього за розділом I	1495	18 951 215	23 549 527
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	670 058
Пенсійні зобов'язання	1505	1 034 534	1 534 794
Довгострокові кредити банків	1510	469 323	325 686
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 826	950
Довгострокові забезпечення	1520	38 130	71 774

Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	
Цільове фінансування	1525	0	
Благодійна допомога	1526	0	
Страхові резерви	1530	0	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	
резерв незароблених премій	1533	0	
інші страхові резерви	1534	0	
Інвестиційні контракти	1535	0	
Призовий фонд	1540	0	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	
Усього за розділом II	1595	1 543 813	2 603 262
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	762 667	
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	159 800	165 297
товари, роботи, послуги	1615	4 891 475	4 771 738
розрахунками з бюджетом	1620	267 624	10 240
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	9 082	3 003
розрахунками з оплати праці	1630	33 290	8 348
за одержаними авансами	1635	219	236
за розрахунками з учасниками	1640	6 436 113	1 613 736
із внутрішніх розрахунків	1645	0	
за страховою діяльністю	1650	0	
Поточні забезпечення	1660	108 174	96 960
Доходи майбутніх періодів	1665	380	348
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	8 196 263	9 016 794
Усього за розділом III	1695	20 865 087	15 686 700
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	
Баланс	1900	41 360 115	41 839 489

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 793 635	8 474 300
Чисті зароблені страхові премії	2010		0

Премії підписані, валова сума	2011		0
Премії, передані у перестраховання	2012		0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	7 549 368	7 713 821
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий: прибуток	2090	244 267	760 479
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	1 738 120	2 161 771
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0
Адміністративні витрати	2130	119 389	177 303
Витрати на збут	2150	2 352 581	1 593 917
Інші операційні витрати	2180	193 656	741 403
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		409 627
збиток	2195	683 239	
Дохід від участі в капіталі	2200		0
Інші фінансові доходи	2220	8 470	19 383
Інші доходи	2240	685	15 080
Дохід від благодійної допомоги	2241		0
Фінансові витрати	2250	924 889	634 767
Втрати від участі в капіталі	2255		0
Інші витрати	2270	7 981	6 876
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
збиток	2295	1 606 954	197 553
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	288 957	30 317
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
збиток	2355	1 317 997	167 236

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис.	За аналогічний
-------------	-----------	-------------------------	----------------

		грн	період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	9 269 447	-7 275
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445	-443 573	13 893
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	8 825 874	6 618
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 295 864	1 191
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	7 530 010	5 427
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6 212 013	-161 809

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	4 073 488	3 176 930
Витрати на оплату праці	2505	650 676	712 382
Відрахування на соціальні заходи	2510	145 552	148 044
Амортизація	2515	2 306 457	2 633 070
Інші операційні витрати	2520	6 548 434	4 720 405
Разом	2550	13 724 607	11 390 831

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2 759 625 600	2 759 625 600
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2 759 625 600	2 759 625 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0.48	-0.06
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0.48	-0.06
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0.58	0